

CERİDEİ ADLİYE

NİSAN - 1929

Abone Şeraiti

Adet		Kuruş
12	Bir seneliği	300

Perakende olarak beher numarası

Kuruş
30

İSTANBUL

ZELLİÇ BİRADERLER MATBAASI

1929

Mündericat

RESMÎ KISIM

Kararnameler :

— Tevcihatı Adliye.

Kanunlar :

- Kâtibiadil kanununun ve muaddel bazı maddelerinin tadili hakkında kanun.
- Mübadil, gayri mübadil ve saire kanununa tevfikân tahsis olunan gayri menkulün tapuya raptına dair kanuna müzeyyel kanun.
- İmha edilen evrakı nakdiye miktarının tesbitine dair kanun.

Kararlar ve Tefsirler :

- 490, 491, 492 numaralı kararlar ve 143 numaralı tefsir.

H. V. Kararları.

Nizamnameler :

ŞÜUNU ADLİYE

- Adliye Vekili M. Esat Beyfendi Hz. nın beyanatları.
- Aramızdan ebediyen ayrılanlar.

Mütalealar :

- Cezaî mütalealar.

GAYRÎ RESMÎ KISIM

- Lotus meselesi.

J. H. V. VERENÇİL

Kararlar :

- Türk Temyiz Mahkemesi kararları.
- İsviçre federal mahkemesi kararları.

İLÂVE FORMALAR

- Hukuku ceza ve ilmi tıp.

Dr. M. HAYRULLAH B.

Adliye Vekâleti tarafından neşrolunur.

291

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

Yedinci Sene

Sayı: 81

Geridei Adliye

Adliye Vekâleti tarafından ayda bir neşrolunur

Nisan 1929

RESMÎ KISIM

Tevcihatı Adliye

Karar numarası : 9

40 lira maaşlı Eskişehir müddei umumiliğine talebiyle baş müddei umumilik muavinlerinden Ali Haydar,

25 lira maaşlı Elâziz sulh hâkimliğine talebiyle Elâziz aza mü-lâzimi Mehmet Nuri,

20 lira maaşla Elâziz müddei umumi muavinliğine talebiyle Anamor müddei umumisi Ahmet Selâmi,

30 lira maaşlı Ödemiş azalığına ikinci dereceyi muhafaza kaydiyle Selçuk sulh hâkimi Ekrem,

25 lira maaşla Selçuk - Akıncılar sulh hakimliğine talebiyle Tarsus sulh hâkimi Ahmet Ata,

25 lira maaşlı Ardanoş sulh hâkimliğine talebiyle harcırahsız Artuvın aza mülâzimi sabıkı Abdullah,

20 lira maaşlı Ankara aza mülâzimliğine Ankara hukuk mektebi mezunlarından Mehmet Lebip Beylerin intihaplarına karar verildi.

Karar numarası : 10

75 lira maaşla Samsun ağır ceza riyasetine şayanı terfi Rize ağır ceza reisi Hüseyin Fevzi,

60 lira maaşla Rize ağır ceza riyasetine şayanı terfi İstanbul hukuk azasından Mustafa Asım,

50 lira maaşla İstanbul hukuk azalığına tahvili karargir olan İzmir icra reisi Mehmet Sabri,

60 lira maaşla İzmir icra riyasetine ikinci sınıf adliye müfettişlerinden Vüsalettin,

40 lira maaşla Maraş müddei umumiliğine tahviline karar verilmiş olan Siverek müddei umumisi Abdülkadir Kemali.

35 lira maaşla Bitlis azalığına tahviline karar verilmiş olan Siverek azasından Hafız Mustafa,

35 lira maaşla Siverek azalığına tahviline karar verilmiş olan Trabzon azasından Sürmeneli Tevfik,

35 lira maaşla Trabzon azalığına tahviline karar verilmiş olan Ordu azasından Yusuf Bahri,

35 lira maaşla Ordu azalığına tahviline karar verilmiş olan Bitlis azasından Behram Beylerin intihaplarına karar verildi.

Karar numarası : 11

İkinci sınıf adliye müfettişliğine üçüncü sınıf adliye müfettişlerinden Kâzım ve üçüncü sınıf adliye müfettişliğine dördüncü sınıf

adliye müfettişlerinden Salâhattin Beylerin terfian tayini tensip edilmiştir.

Karar numarası : 12

30 lira maaşla Maraş sulh hâkimliğine şayanı terfi talebile harcırahsız Adana müddei umumî muavini Mehmet Cemal,

25 lira maaşlı Tarsus sulh hâkimliğine Birinci dereceyi muhafaza kaydile talebile harcırahsız Gülnar müddei umumisi Hüsametdin,

25 lira maaşla Bursa müddei umumî muavinliğine talebile ve zatî harcırahla hukuk mezunlarından Mehmet Fahri,

20 lira maaşla Köyceğiz müstantikliğine talebile meslek mektebi aliyülâlâ mezunlarından Ahmet Saim,

60 lira maaşla Tokat ağır ceza riyasetine şayanı terfi Tokat hâkimi Sabri,

50 lira maaşla Tokat hukuk hâkimliğine tahviline karar verilmiş olan Adana hukuk hâkimi Asım,

50 lira maaşla Adana hukuk hâkimliğine şayanı terfi Kilis hukuk hâkimi Ahmet Hamdi,

40 lira maaşla Kilis hukuk hakimliğine tahviline karar verilen Adana İkinci hukuk hâkimi İbrahim Etem,

50 lira maaşla Cebelibereket asliye mahkemesi reisliğine tahviline karar verilen Kars asliye mahkemesi reisi İsmail Hakkı,

50 lira maaşla Kars asliye mahkemesi reisliğine Artuvın müddei umumisi Remzi Beylerin intihaplarına karar verildi.

3-3-929

Karar numarası : 13

30 lira maaşla Karaburun hâkimliğine Lâpseki müddei umumisi Osman Nuri,

20 lira maaşla Uşşak müddei umumî muavinliğine talebile zatî harcırahla hukuk mezunu Cevdet,

30 lira maaşla Gebze hukuk hâkimliğine talebile harcırahsız Karaburun hâkimi Mehmet Nail,

25 lira maaşla Adana müddei umumî muavinliğine Birinci dereceyi muhafaza kaydile ve talebine binaen zatî harcırahla hukuk mezunu Basri,

45 lira maaşla Çorum müddei umumiliğine şayanı terfi İçel müddei umumisi Abdülkadir Beylerin intihaplarına karar verildi.

9-3-929

Karar numarası : 14

Münhal olan Üçüncü sınıf Adliye müfettişliğine sabık Ankara müddei umumisi Osman Talât Beyin tayini tensip kılınmıştır.

17-3-929

Karar numarası : 15

25 lira maaşla Denizli aza mülâzimliğine Birinci dereceyi muhafaza şartile ve talebile harcırahsız hukuk mezunlarından Neşet Behçet,

35 lira maaşla Köyceğiz azalığına tahviline karar verilmiş olan Ankara ceza mahkemesi azasından Hulûsi,

40 lira maaşla Baş müddei umumî muavinliğine tahviline karar verilmiş olan Çanakkale müddei umumisi Lûtfi Hikmet,

40 lira maaşla Çanakkale müddei umumiliğine sabık Çorum Muddei umumisi, Hasip.

25 lira maaşla Kazaklı sulh hakimliğine birinci dereceyi muhafaza kaydile ve talebiyle harcırahsız Bünyan müddei umumisi Mehmet Ali,

25 lira maaşla Kayseri sulh hakimliğine talebile harcırahsız Tenüş müddei umumisi Mehmet Cemalettin,

25 lira maaşlı İzmir müddei umumî muavinliğine talebiyle ve zatî harcırahla birinci dereceyi muhafaza kaydiyle hukuk mezunlarından Fuat,

25 lira maaşla İslâhiye müddei umumiliğine Birinci dereceyi muhafaza kaydile hukuk mezunlarından Mehmet Hamdi Beylerin intihaplarına karar verildi.

20-3-929

Karar numarası : 16

25 lira maaşla Kalkan sulh hâkimliğine talebiyle harcırahsız Dikili sulh hâkimi sabıkı Hüseyin Avni,

35 lira maaşla Samsun müddei umumî muavinliğine Mustafa Kemal Paşa azasından İbrahim Nazif,

30 lira maaşla Rize ceza hâkimliğine şayanı terfi samsun aza mülâzimi Niyazi,

35 lira maaşlı Nevşehir müddei umumiliğine hakkı müktesebi mahfuz kalmak üzere talebile Siirt müddei umumiliğinden müstâfi Halil Hamdi,

20 lira maaşla Diyaribekir aza mülâzimliğine talebile ve zati harcırahla hukuk mezunlarından Zeki Fahri,

30 lira maaşla Korkuteli hukuk hâkimliğine Şayanı terfi Kırkağaç müddei umumisi Esat,

40 lira maaşlı Bitlis müddei umumiliğine Elâziz azasından Şevket,

20 lira maaşla Tekirdağ müddei umumiliğine hukuk mezunlarından Suat,

20 lira maaşla Orhangazi müddei umumiliğine hukuk mezunlarından Yusuf Cemal,

20 lira maaşla Muş aza mülâzimliğine hukuk mezunlarından Recep,

20 lira maaşla Sinop müddei umumî muavinliğine Hukuk mezunlarından Mustafa Fevzi Beylerin intihaplarına karar verildi.

27-3-929

Karar numarası : 17

20 lira maaşlı Çubuk müstantikliğine Ödemiş müstantikliğinden müstafi Abdullah Sacit,

20 lira maaşla Alâiye azalığına talebiyle harcırahsız Saimbeyli müddei umumisi Ali Rıza,

25 lira maaşlı Siverek müstantikliğine şayanı terfi Ergani - Osmaniye müstantığı Mehmet Hilmi,

35 lira maaşlı Bursa azalığına talebile Muğla azasından Ali Rıza,

25 lira maaşla İzmir aza mülâzimliğine birinci dereceyi muhafaza kaydiyle Ankara aza mülâzimlerinden Tahir,

20 lira maaşla Ankara aza mülâzimliğine talebiyle İzmir Ticaret mahkemesi aza mülâzimi Ferat Refik,

35 lira maaşla Muğla azalığına tahviline karar verilmiş olan Köyceğiz müddei umumisi Mehmet Reşat,

30 lira maaşla Bozüyük hakimliğine Mülğa Bozüyük sulh hâkimi Ahmet Şerif,

20 lira maaşla Bozüyük müddei umumiliğine talebiyle harcırahsız Akdağ müddei umumisi Ahmet Hamdi,

20 lira maaşla Bozüyük müstantikliğine Meslek mektebi mezunlarından ve ceza işleri kâtiplerinden Mehmet Kâmil,

35 lira maaşla İzmir birinci müstantikliğine İzmir müstantiklerinden Ali Rıza,

20 lira maaşla Pazarcık müstantikliğine tahviline karar verilmiş olan Hüseyinabat müstantiki Ali Rıza,

20 lira maaşla Hüseyinabat müstantikliğine talebiyle harcırahsız Pazarcık müstantiki Abdülhak Hamit,

20 lira maaşla Eyirdir müstantikliğine meslek mektebi mezunlarından İsmail Hakkı,

20 lira maaşla Düzce müstantikliğine talebile ve zatî harcırahla meslek mektebi mezunlarından İlhami,

20 lira maaşla Reşadiye müstantikliğine talebile ve zatî harcırahla Meslek mektebi mezunlarından Hızır Rahmi Beylerin intihaplarına karar verildi.

3-4-929

KANUNLAR:

Kâtibiadil Kanununun ve muaddel bazı maddelerinin tadili hakkında Kanun

Kanun numarası : 1402

Neşri tarihi : 12-3-929

Madde : 1.— 10 Teşrinievvel 1329 tarihli kâtibi adil kanununa (Noter kanunu) ve kâtibiadillere (Noter) unvanı verilmiştir.

Madde : 2.— Kâtibiadil kanununda ve muaddel maddelerinde mevcut osmanlı, lisanı osmanî, memaliki osmaniye, tahvilâtı osmaniye, mecelle kelimeleri sırasile Türk, Türkçe, Türkiye, Türk tahvilâtı, kanunu medeni suretinde tashih ve tuğra, tuğralı kelimeleri tayyolunmuştur.

Madde : 3.— Kâtibiadil kanununun birinci maddesindeki (ve hariçte tanzim edilmiş evrakı tescil ve tarih ve imzalarını tasdik) cümlesi tayyedilerek yerine (ölüme bağlı tasarrufları muhtevi evrak ve senetler ve mukaveleler ile vasiyetname, vasiyetten rücu senetlerini ve evlenme mukavelelerini tanzim ve tescil ve hariçte yazılıp getirilen evrakın tarih ve imzalarının tasdikile beraber ikinci nushasını hıfız) cümlesi ikame olunmuştur.

Madde : 4.— Kâtibiadil kanununun muaddel Onuncu maddesinin son fıkrasındaki (vallahi) yerine (namusum üzerine söz veririm) cümlesi ikame olunmuştur.

Madde : 5.— Kâtibiadil kanununun muaddel yirmi altıncı maddesinde münderiç ayniyat defterleri ve bu defterlerin istimali hakkındaki fıkralar yerine aşağıdaki fıkralar ikame olunmuştur.

(Üçüncü sicil defteridir. Bu deftere ölüme bağlı tasarrufları muhtevi evrak ve senetler ve mukaveleler ile vasiyetname ve vasiyetten rücu senetleri ve evlenme mukaveleleri tescil olunur.

Muamelelerin nev'ine göre bu defterler taaddüt edebilecektir.

Madde : 6.— Kâtibiadil kanununun muaddel yirmi sekizinci maddesi aşağıdaki veçhile tadil edilmiştir.

(Noterler re'sen tanzim edecekleri evrakın asıllarını ve tercüme edilen evrakın mütercim tarafından imzalı suretlerini ve hariçte yazılıp tasdik ve tebliğ için kendilerine tevdi olunan bilcümle evrak ile her nevi ihtarname, ihbarname, zabıtname, sulhname ve keşifname ve rapor ve şifahî takrirlerin imzalı ve tasdikli birer ikinci nushasını mazbut ve muntazam dosyalar içinde hıfzederler.

Bu dosyalar ikiyüzden ikiyüz elliye kadar muameleyi muhtevi olmak ve bu miktara balığ olmasa bile nihayet her altı ayda bir teclit edilmek veya cilt mahiyetinde ciltbentlere rapt ve ilsak edilmek suretile tertip olunur. Her cildin muhtevi olduğu evrakın sıra numarasını ve tarafların isimlerini gösterir fihristi bulunur.

Madde : 7.— Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

Madde : 8.— Bu kanunun hükümlerini icraya Adliye Vekili memurdur.

2-3-1929

*Mübadil, Gayri Mübadil, muhacir ve saire Kanunlarına
tevfikan Tahsis olunan gayri menkul emvalin Tapuya raptına
dair 28 Mayıs 1928 tarih ve 1331 numaralı kanuna
müzeyyel Kanun*

Kanun numarası : 1407

Neşri tarihi : 30-3-1929

Madde : 1.— 13 Mart 1926 tarihli kanunun neşrin-den evvel harikzede ve mülteci sıfatile kanunî istihkaklarına binaen mübadeleye tabi eşhastan metruk evlere resmen iskânı yapılmış olanlardan hükûmetçe 30 Mayıs 1928 tarihine kadar mütegayyip eşhasa ait evlere nakledilen ve tefviz muamelesi iera edilmiş ve edilmek üzere bulunmuş olanların işgal etmekte bulundukları binalar borçlanma kanunu mucibince kendilerine temlik olunur.

Madde : 2.— Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde : 3.— Bu kanunun ierasına Dahiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

23-3-929

*imha edilen evrakı naktiye miktarının tespiline dair
Kanun*

Kanun numarası : 1408

Neşri tarihi : 30-3-1929

Madde : 1.— 12 Şubat 1340 tarih ve 411 numaralı kanunun birinci ve ikinci maddeleri ile 16 Nisan 1341 tarih ve 624 numaralı kanunun ikinci maddesinde

mezkûr beş milyon ufaklık madenî meskûkâtın evrakı naktiye ile istibdali hususundaki kayıtlar tayyolunmuş ve 30 Kânunuevvel 1341 tarih ve 701 numaralı kanunun birinci maddesinde muharrer imha miktarı 2,270,000 ve tedavül miktarı 158,748,563 lira olarak tashih ve tespit olunmuştur.

Madde : .2— Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde : 3.— Bu kanunun ahkâmını icraya Maliye Vekili memurdur.

23-3-929

KARARLAR VE TEFSİRLER:

Mücadelei Milliyeye iştirak etmiyen memurlar hakkındaki kanunun tefsirine mahal olmadığına dair

Karar numarası: 490

Her ne sebep ve suretle olursa olsun azledilmiş olan bir memurun her hangi bir memuriyete tayini iptidaen tayin mahiyetinde olup temadii vazife demek olan tahvili memuriyet mahiyetinde olmadığı ahkâmı kanunimizle müeyyet bir keyfiyet olduğundan, her ne sebep ve suretle olursa olsun azledilmiş olan bir memur 854 numaralı kanunun 4üncü maddesinde muharrer manatıkta vazife kabul etmiş olduğu takdirde mezkûr maddeye müteallih 105 numaralı tefsirdeki hükme tâbi bulunamayacağı sarih görülmüş ve binaenaleyh ayrıca tefsire mahal olmadığı, Heyeti Umumiyenin 46 ıncı in'ikadının 1 inci celsesinde takarrür etmiştir.

30-3-1929

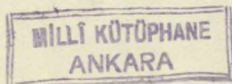
Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki 1035 numaralı kanunun « A » fıkrası hakkında

Karar numarası : 491

Mukaddema mevcut ve bilâhare ilga edilmiş olan Erkânı Harbiye mektebi kısmı fennisinin, mühendislik ve mimarlık hakkındaki 1035 sayılı kanunun (A) fıkrasında muharrer yüksek mühendislik ve mimarlık tahsilini gösteren mekteplere tamamen muadil olmadığı, Heyeti Umumiyenin 46 ıncı in'ikadının 1 inci celsesinde takarrür etmiştir.

30-3-1929

- 11 -
303

**Taammüden katil ve gasp cürümleri faili
Kozalaklı Bahri oğlu Mehmedin idamı hakkında**

Karar numarası : 492

Söke ve Çine kazalarının muhtelif köylerini basarak bir çok eşhasın cebir ve şiddet yaparak para ve mallarını gasp ve cürmünün icrasını kolaylaştırmak ve cezasız kalmak maksadile Esmâ isminde bir kadın ile Koca oğlu Ahmedî taammüden ve cezasız kalmasını teminen kardeşi Mestanî ve takip müfrezesini arkasından gönderdiğinden münfail olarak Aşık Hüseyini asıl faili gayri müayyen olarak öldürmek ve Jandarmalara silâh atmak suçlarından dolayı İzmir Ağır ceza mahkemesince idamına karar verilip ilâmı Temyiz mahkemesi birinci ceza dairesinden tasdik edilen Aydın'ın Kozalaklı köyünden Bahri oğlu 1311 doğumlu Mehmedin cezasının tahvil ve tahfifini müstelzim bir sebep görülememiş olduğundan Teşkilâtı Esasiye kanununun 26 ıncı maddesine tevfikân mezkûr cezanın infazı, Heyeti umumiyenin 47 inci in'ikadının birinci celsesinde takarrür etmiştir.

1-4-1929

**Avukatlık kanununda yazılı
« mülâzemet » tabirinin tefsiri**

Tefsir numarası : 143

Avukatlık kanununda yazılı mülâzemet, Hukuk fakültelerinden mezuniyet istihsalinden sonra yapılır. Mektebe devam sırasında veya devamdan evvel Adliyyede geçmiş olan hizmetler mülâzemeti mahsup edilmez.

1-4-1929

HEYETİ VEKİLE KARARLARI:

Kararname numarası : 7734

11-4-1928 tarih ve 1219 numaralı Tababet ve şuaabatı san'atlarının tarzı icrasına dair kanunun 18inci maddesine tevfikân Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletince tanzim olunup Devlet Şurası riya-setine tevdi edilen ve Etibba odaları Heyeti idare ve Divanı haysiyetleri azalarının evsaf ve sureti intihabı ile vazifelerinden bahis olan merbut nizamnamenin meriyete vaz'ı İcra Vekilleri Heyetinin 6-3-1929 tarihli içtimasında kabul olunmuştur.

6-3-1929

NİZAMNAMELER:

Etibba Odaları Nizamnamesi

İdare Heyeti ve Haysiyet Divanı azasının evsafı

Madde 1. — Etibba odaları İdare heyetleriyle Haysiyet divanlarına Aza olabilmek için lâakal on sene memleket dahilinde gerek serbest icrayı san'at eylemek ve gerek devlet hizmetinde istihdam edilmiş olmak ve otuzbeş yaşını mütecaviz bulunmak lâzımdır. Yalnız İdare heyeti azalarının mıntaka, merkezinde ikamet etmeleri şarttır.

Madde 2.— Heyet ve divana icrayı san'attan men veya diploması istirdat edilmiş veya Haysiyet divanı kararıle muvakkaten san'atını icradan men olunmuş ve dolandırıcılık, ve emniyeti sui istimal veya buna mümasil ar ve hicabı mucip ceraimden mahkemelerce mahkûm edilmiş olan tabip ve diştabiplerinin intihapları caiz değildir.

İntihabat

Madde 3.— Aza adedi yüze kadar olan odaların İdare heyetleri üç ve yüzü mütecaviz olan odalarındaki beş azadan mürekkeptir.

Madde 4.— İdare heyeti ve Haysiyet divanları intihabı iki senede bir teşrinievvel ayı iptidasında yapılır. İntihap zamanından lâakal bir ay evvel keyfiyet gazetelerle veya sair suretlerle oda mıntakalarında ilân olunur.

İntihap günü azaya bildirileceği gibi intihap hakkını haiz oda azasının ismini muhtevi listeler de azaya gönderilir.

Madde 5.— Mıntaka merkezinde bulunan odalara mukayyet azanın intihap günü mahalli içtima gelerek rey vermesi icap eder. Mahalli intihapta ikamet etmiyen veya mazereti sebebile ispatı vücut edemiyen zevat imzalarile musaddak ve ayrı bir zarf içine konmuş ve kapanmış rey puslalarını bir mektup derunünde ve aynı günde intihap yerinde bulunabilmek üzere oda reisine hitaben gönderirler.

Madde 6.— Odada mukayyet azanın nısfından bir fazlası intihaba iştirak etmek üzere reyler tamam olduktan sonra oda İdare heyetince içtima salonunda ve aza muvacehesinde reyler birer birer açılarak tadat ve ekseriyet kazananlar tespit olunur.

Ekseriyet, intihaba iştirak eden aza adedinin nısfından bir fazlasile husule gelir. İlk toplanmada azanın nısfından bir fazlası hazır bulunmadığı takdirde onbeş gün sonraya talik olunacak içtimada ne kadar aza bulunursa intihap icra olunur.

Madde 7.— İdare heyeti ve Haysiyet divanı intihapları aynı günde ayrı ayrı yapılır. İdare heyeti intihabında her aza intihap

varakasına intihap edilecek miktarda aza ismile o miktarda yedek aza ismini yazar. Haysiyet divanı intihabında iki aza ile iki yedek aza ismi yazılır. Her iki intihapta ekseriyet kazanmıyan ve fakat reye iştirak eden azanın lâakal beşte biri derecesinde rey kazanmış olanlar arasında tekrar intihap yapılır. Bu suretle de intihap ikmal edilemezse üçüncü defa yeni baştan yapılacak intihapta her ne miktarda olursa olsun fazla rey alanlar intihap edilmiş addolunur. Münhalâta en ziyade rey kazananlar sırasile ve İdare heyeti kararile yedek aza getirilir. İdare heyeti kanunun 19 uncu maddesi mucibince fesholunur, veya tamamen istifa eder ve yedek aza ile de ikmalî mümkün olmazsa yeniden intihap yapılır ve yeni heyet eski heyetin müddetini tamamlar. Haysiyet divanı da bu hükümlere tabidir

Madde 8.— İntihapta ekseriyet ihrazile İdare heyetini teşkil eden zevat sabık idare heyetinden para, defter, evrak, ve eşyayı saireyi tesellüm ederek der'akap ifayı vazifeye başlar. Eski azanın yeniden intihabı caizdir. Ancak üçüncü defa intihap olunabilmek için araya bir devrelik fasıla girmesi lâzımdır.

İçtima Mahalli

Madde 9.— Etibba odaları İdare heyeti ve Haysiyet divanları Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletince tayin edimiş olan mıntaka merkezlerinde içtima ederler.

Madde 10.— Her mıntakanın İdare Heyeti ile Haysiyet divanına mahsus kâfi vüs'atte bir içtima mahalli ile azanın toplanabilmesine hadım mahalli mahsus bulunmak lâzımdır. Ayrıca yer temini mümkün olmıyan mahallerde Türkocakları ve Hilâliahmer Cemiyeti salonlarından ve münasip hastane ve belediye dairelerinden istifade olunabilir.

Aidat

Madde 11.— Odalara dahil olan her aza ilk defasında duhuliye olarak on lira verir. Bundan başka her üç ayda bir müsavi

taksitlerle tesviye edilmek üzere odaların masarifi idareye ve kırtasiyesine ve Divanı haysiyet azasının hakkı huzur ve harcırahlarına mukabil bir aidatı seneviye alınır. Aidatı seneviye miktarı senede on iki liradır. Münhasıran âli divanı haysiyet azasının harcırah ve yevmiyelerine tahsis edilmek üzere her oda duhuliye ve aidattan mütehasıl varidatın yüzde onunu merkezi Ankarada bulunan oda heyeti idaresine irsal eder.

Ankara odası bu husus için ayrı bir hesap tutacaktır.

Madde 12.— Duhuliyenin odaya kayıt akabinde ve aylık aidatın taksitin hülûlünde ve nihayet bir hafta zarfında tesviyesi meşruttur. Tesviyede teahhur edenlere on beş gün fasıla ile iki defa tahriri ihtara rağmen aidatını tesviyede teallül gösterenler hakkında mücazâtı inzibatiye tertibine oda haysiyet divanları salâhiyettardır.

İdare Heyetlerinin vazifeleri

Madde 13.— İdare heyetleri ilk içtimada içlerinden re'yi hafi ile reis, kâtip, muhasip ve veznedar intihap ederler. İdare heyetleri lâakal haftada bir defa içtima ederler. Kararların kâffesinin muntazaman zapt ve defteri mahsusuna kaydedilmesi lâzımdır. Kararlar aza tarafından imza olunur.

Madde 14.— İdare heyetleri mıntaka dahilindeki elibba ve dişlabiplerinin ve dişçilerin isim, adres ve ihtisaslarını kayıt ve bunların mukayyet olup olmadıklarını muntazaman takip ederek mukayyet olmıyanları odaya girmeye davet ederler. Bundan başka aza aidatının muntazaman tesviyesine dikkat ve teahhur edenlere ihtarâtı lâzima ifa eyliyeceği gibi oda azası arasında tanışma ve mütekabil muhadeneti temin etmek üzere içtimalar tertip ve meccanî olmak şartile ilmî müsamereler veya azanın sair suretlerle istifadesini mucip hususları temin ve ihzar eyler. İdare heyetleri intiha-batın intizamı cereyanını da temin ile mükelleftirler.

Madde 15.— Oda idare heyetleri azası içtimalara muntazaman devamı mecburdur. Üç defa bilâ mazeret içtimalara gelmiyenler

müstâfi addolunur; ve yerine en ziyade ekseriyet ihraz eden yedek aza ifayi vazife eder. Limazeretin gaybubeti on beş günden fazla devam edecek olan aza yerine de o azanın gaybubeti müddetince yine yedek azadan en ziyade haizi ekseriyet olan kaim olur.

Madde 16.— Muamelâtı hesabiye ve kalemiyesi İdare heyeti tarafından rü'yet edilemiyecek kadar fazla olan odalarda muvazzaf memur istihdamı caizdir.

Madde 17.— Oda reisi, odaya mensup aza arasında mesleki niza ve ihtilâf vukuundan haberdar olduğu veya şikâyet edildiği takdirde evvel emirde bu nizaı rızayı tarafeyn ile te'lif ve bertaraf etmeğe gayret eder.

Madde 18.— Oda İdare heyeti azadan birinin meslekin menfaat ve haysiyet ve şerefine ve meslekî adaba muhalif hal ve hareketinden re'sen veya tahrirî şikâyet üzerine haberdar olduğu takdirde mes'eleyi tahriren haysiyet divanına tevdi eyler. Odaya mukayyet mensubini sıhhiye ile bu teşkilât haricindeki şahıslar arasında gerek icrayı san'at mesailinden ve gerekse sair hususattan mütevellit ihtilâflar odalara tealluk etmez. Reis tarafından bertaraf edilemiyen şikâyetler ve ihtilâflar haysiyet divanında rü'yet ve verilen hüküm tarafeynce kabul olunur.

Madde 19. — Odaların temsil ettiği mensubini sıhhiye ile sair şahıslar arasında icrayı san'attan mütevellit zuhur eden niza ve ihtilâflardan makamâtı resmiyenin talep ve müracaatı üzerine oda idare heyetleri beyanı rey ve mütalâa edebilir.

Madde 20.— Odalara ait nukut İdare heyeti azasından iki zatın imzasile millî bankalardan birine tevdi olunur; ve bu iki zatın imzası bulunmadıkça alınamaz.

Madde 21.— Oda İdare heyetleri iki senede bir defa yeni intihaptan mukaddem faaliyet ve mesaisini mübeyyin bir rapor tanzim eder. Kasa hesaplarile birlikte bu raporu oda azasına ve Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekâletine tevdi eder.

Haysiyet Divanları

Madde 22.— Haysiyet divanları münhasıren mücazâtı inzibatiyeye teallûk eden mesailin müzakeresi için toplanırlar. Bu gibi içtimaların yapılmasına zaruret görüldüğü zaman reis tarafından Haysiyet divanı için intihap edilmiş olan azaya tahriren ihbarı keyfiyet olunur. İki azadan biri veya her ikisi limazeretin içtimada bulunamayacak ise keyfiyeti lâakal içtimadan üç gün evvel reise tahriren ihbara mecburdur. Bu halde yedek azadan biri veya ikisi diğer aza yerine kaim olur. Üç defa mazeretsiz olarak ispatı vücut etmiyen Haysiyet divanı azası müstafi at ve yerine yedek azalardan en çok rey kazanan kaim olur.

Madde 23.— Haysiyet divanı müzakereleri hafidir. Haysiyet divanı zabıtları ve mukarreratı tafsilen bir defteri mahsusa kaydolunur ve mukarrerat azanın her birisi tarafından imza edilir. Muhallif rey sahibi olan muhalefetini esbabı mucibesile imzası üstüne ilâve eyler.

Madde 24.— Haysiyet divanları kendilerine tevdi olunan mesailin rüyet esasında niza ve ihtilâf sahiplerini veya hakkında şikâyet vaki olan oda azasını ve lüzum görüldükçe mes'elenin tenviri için diğer azayı istima eylemek mecburiyetindedir.

Haysiyet divanının ve heyeti umumiyenin içtimalarında Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Vekâleti tarafından irae edilecek memurini sıhhiyeden bir zat hazır bulunur. Vekâlet murahhasının reye iştirake hakkı yoktur. Yalnız heyeti umumiyece ittihaz edilen kararlara Vekâlet murahhasının itiraza salâhiyeti olup böyle bir itiraz vukuunda keyfiyet Vekâlet tarafından tetkik ve bir mütalâa beyan edilinciye kadar o kararın icrası tehir olunur.

Madde 25.— Haysiyet divanı hükümlerinden tahrirî ihtar, reis ve aza tarafından imzalanmış ve mucibi şikâyet nokta ile bu bap-taki hükmün esbabı mucibesini sarahaten ihtiva eden bir mektupla alâkadara tebliğ olunur. Meclis huzurunda tevbih, Haysiyet divanı

veya heyeti umumiye müvacehesinde vaki olur. Bu hususu tayin etmek Haysiyet divanına aittir. Meclis huzurunda tevbihe mahkûm olan zata heyet muvacehesinde mucibi şikâyet olan mes'ele ve ceza hükmü tebliğ ve bu gibi hususattan içtinabı ihtar olunur. Tevbih cezasına mahkûm olduğu halde mecliste ispatı vücut etmiyen zata iki defa tahrirî ihtar ifa ve ademi isgası halinde cezası teştit ve kanunun 16 inci maddesi mucibince muvakkaten icrayı san'attan men edilir.

Heyeti Umumiye

Madde 26.— Oda İdare heyetleri altı ayda bir olmak üzere Oda heyeti umumiyesini içtimaâ davet ederler. Bu içtimada İdare heyeti tarafından muamelâtı cariyeye dair izahat ita ve İdare heyetince rey ve mütalâası istifsar ve sair meslekî ve ilmî hususat müzakere olunur. Heyeti umumiyeye oda reisi riyaset eyler; ve müzakere hakkında mücmel bir zabıt tutularak reis ve kâtip tarafından imza ve muhafaza edilir. Heyeti umumiye lâakal on beş kişinin iştirakile ittihazı mukarrerat eyler.

Madde 27.— Heyeti umumiyenin, malî senenin hulûlünden evvelki içtimaidan İdare heyeti tarafından hazırlanan yeni sene bütçesi müzakere ve kabul olunur; ve bir evvelki senenin hesabı kat'i cetvelleri tetkik ve tasdik edilir.

Muhasiplerin tebeddülünde oda heyeti umumiyesi tarafından müntahap iki murakıp tarafından hesapları tetkik ve tasfiye olunur.

Harcırah ve Hakkı huzur

Madde 28.— Haysiyet divanı azaları mıntaka merkezinden hariç mahallerden geldikleri takdirde masarifi zaruriye verileceği gibi haysiyet divanı halinde içtima vukuunda haysiyet divanı azalarile beraber idare heyeti azalarına da heyeti umumiye kararile her içtima için on lirayı tecavüz etmiyen bir hakkı huzur verilir.

Bütçesi müsait ve vazaifi kesir olan odaların idare heyeti âzalarına heyeti umumiye kararile muayyen bir tahsisat veya hakkı huzur verilebilir.

Madde 29. — Tababet ve şüabatı san'atlarının icrasına dair olan kanun ile bu nizamnamenin suveri tatbikiyesi hakkında veya aynı haysiyet divanına teallûk eden mesailde odalar idare heyetleri ve haysiyet divanları kararile reisler doğrudan doğruya Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Vekâletile muhabere ederler.

Madde 30. — Tababet ve şüabatı san'atlarının tarzı icrasına dair kanunun 18 inci maddesi mucibince tanzim olunan ve Şurayıdevletçe görülen bu nizamname neşri tarihinden muteberdir.

Madde 31. — Bu nizamnamenin icrasına Sıhhat ve İçtimâî Muavenet Vekili memurdur.

Maddei Muvakkate

Bu nizamnamenin neşrinden sonra yapılacak ilk oda idare heyetile Haysiyet divanının intihabında mıntaka dahilindeki etibbanın daveti ve yevmi intihabın tayinile intihabatın icrası gibi muamelât valinin nezareti altında Sıhhiye Müdürü tarafından tedvir olunur.

ŞÜUNU ADLİYE

Ceza usulü muhakemeleri kanunu Büyük Millet Meclisinde

Ad. V. Mahmut Esat Bf. Hz. nin beyanatları

Ceza Usulü Muhakemeleri kanununun Nisanın 4 üncü Perşembe günü Büyük Millet Meclisi âlisince müzakere ve kabulü esnasında Büyük Adliye Vekilimiz *Mahmut Esat Bf. Hazretleri* tarafından irat buyurulan nutkun ehemmiyet ve kıymeti tarihiyesi hasebile berveçhi zir neşrediyoruz.

Adliye Vekili Mahmut Esat Bf. nunu lâyihasını yüksek hey'eti-
(İzmir) — Muhterem Efendilerim! nizin mütalâa ve tasvibine arz-

Reisi Cümhur Hz. nin nutuklarında büyük hey'etinize takdim olunacağını beyan buyurdıkları Cümhuriyet Adliyesinin ana kanunlarından sonuncusu olan ceza muhakemeleri usulü, İcra, İflas ve Deniz ticareti kanunları tamamen hazırlanmıştır. Takri-

Adliye Vekâleti celilesince Alman usulü cezaiyesinden iktibas ve hukukçulardan mürekkep bir heyete tetkik ettirmek suretile tanzim ve ihzar ile Büyük Millet Meclisine tevdi olunan Ceza Usulü Muhakemeleri kanunu lâyihası, Adliye Encümenince tetkikatı ikmal edilerek ahiren heyeti umumiyeye sevk olunmuştur; lâyiha, T. B. M. Meclisinin 4-4-929 tarihli 48 inci içtimasının birinci celsesinde müzakere ve heyeti umumiyesile küll halinde kabul edilmiştir. Bu suretle Cümhuriyet Adliyesinin usul kanunlarından sonuncusu da ikmal edilmiş bulunmaktadır. Kanunun Ağustosta tatbikine başlanacaktır.

etmiş bulunuyoruz. Diğerlerini de birer hafta, onar gün fasıla ile takdim edebileceğimizi umuyoruz.

Muhterem Bey-fendiler! Bu gün müzakeresine karar verilen ceza usulü muhakemeleri kanununun tayyedilen bir iki faslı müstesna olmak üzere aynen

ben 1500 maddelik bir mecmua teşkil etmekte olan bu kanunlardan ceza muhakemeleri usulü ka-

Alman usulü cezaiyesi örnek tutularak vücuda getirilmiştir. Lâyiha, önce İstanbulda teşkil olunan

hukukşinaslarımızdan mürekkep bir hey'et tarafından Adliye Vekâletinizin verdiği direktifler dahilinde hazırlandı. Sonra Ankara-da Baş Müddei Umumî Beyfendinin de iştirakile teşkil olunan ikinci bir hey'et tarafından uzun uzadıya ve esaslı bir surette tetkik olundu. Bilâhare Türkiye Büyük Millet Meclisi Adliye Encümeni muhterem hey'eti tarafından gene uzun uzadıya mütalâa ve tetkik olunduktan sonradır ki Büyük huzurunuzda çıkabildi.

Efendilerim! Adliyemiz çoktan beri yeni bir usulü cezaiye ihtiyacı karşısında bulunmaktadır. Bu gün yüksek hey'etinizin tasvibine arz ettiğimiz bu yeni lâ-yihayı daha ilmî ve daha yeni esaslara müstenit ve yeni ceza kanunumuzla şimdikinden daha fazla hem ahenk olduğundan dolaydır ki; mutlakiyet devirlerinden kalan hali hazır usulü cezaiyeye tercih ettik. Lâ-yihamızın aslı olan Alman usulü cezaiyesinden bilhassa Jüri ve İstinaf fasıllarını almadık. Kısaca şunu arzetmeliyim ki Jüri bize göre hukuk ilminin adalet esaslarının ayrılık kabul etmez prensiplerinden birisi değildir. Eğer yanımlıyorsak Jürinin tarihi manası, kurunu vustadaki içtimaî sınıflarla, bunların o vakit ki varlıklarile ifa-

de olunabilir. Tamamen kurunu vustaî bir müessesesidir. Eğer hukuk bir ilim ise - ki bizce bunda şüphe yoktur - milletin büyük mürakabesi altında onun takibini san'atkârlarına, hukukçulara bırakmak lâ-zımdır. Yoksa hakkın ve adaletin mukadderatı her önümüze gelen bir gayri mes'ulün anlayışına bırakılırsa hak ve adalet namına neler yapılabileceğini önceden kestirmek zor olmaz zannederim. Bu gün Avrupada Jürinin siyasî cereyanlar önündeki zayıf vaziyeti de hiç bir kimseye meçhul değildir.

Holânda gibi yüksek medeniyeti münakaşa götürmiyen ve İs- viçrenin Bal kantonu gibi şöhretşiar hukukçuları bulunan bir hükümette Jüri yoktur. Hemen her yerde yeni kanunlar hazırlıyanlar ya Jürinin tadiline veya lâg-vına doğru gitmektedirler. Her halde diyebiliriz ki yeni hukuk prensipleri önünde Jüri hezimetle ric'at etmekte olan bir müessesesidir. Hukuk âlimleri arasında çok münakaşa edilen bu akademik mesele etrafında daha fazla tevekküfla büyük hey'etinize kelâl vermekten sakınıyorum. Yalnız şu kadarını arza müsaadenizi rica ederim ki, Jürinin aleyhinde bulunmakla beraber taraftarlarının fikirlerine de hürmetkâriz.

İstinaflara gelince Türkiye'de istinaflar 340 senesi zarfında selefim merhum Necati Bey zamanında lâğvedilmişti. Bu lâğvın bu güne kadar verdiği neticeler Türk memleketine istinafları aratmaktan çok uzaktadır. Bilâkis istinafların lâğvi davaların daha seri ve daha sade bir surette intacına hizmet etmiştir diyebilirim. Biz esasen istinafları da hukuk ve adalet mefhumlarının ayrılık kabul etmez bir neticesi olarak telâkki etmiyoruz. Bunu da doğrudan doğruya her memleketin vaktile tecelli eden ihtiyacına göre tarihin bir zarureti olarak kabul ediyoruz: Esasen bu gün dahi bir çok memleketlerde istinafın mevcut olmadığını müşahade etmekteyiz. Binaenaleyh eğer istinaf hukuk ilminin, ayrılık kabul etmeyen bir prensipi olsaydı; adalet mefhumunun bir esası olmuş olsaydı bittabi medenî memleketlerde de bu müesseseden ferâğat edilmezdi. Esasen istinaflar eğer bir teminat idise - ki taraftarları bunu müdafaa etmektedirler - Türkiye Cumhuriyeti Adliyesi bu teminatı mevcut teşkilâtında başka suretle kabul etmiş bulunuyor.

Muhterem Efendilerim!

Huzurunuzda itiraf etmeliyim ki bu gün mütemeddim beşeriyet, teminat namı verilen usul kanun-

larının bitmez merasim ve tükenmez formülleri arasında sıkışıp kalan hakkın vaziyetinden müste-kidir.

Bendeniz kendimi de bu şikâyetçiler arasında saymaktayım. O kadar ki teminat namı verilen usullerin ihdas ettiği merasimden hak ve haktan ziyade başkaları istifade etmektedirler. Umarım ki Türk hakimlerinin liyakat ve zeka ve çalışkanlığı yeni kanunlarımızın tatbikında yalnız hakkın ve haklının yüzünü güldürecektir. Tarihin ve mütemeddim beşeriyetin mukadderatına müessir olan bunlardan biz şimdiye kadar ne dereceye kadar kurtulabildik. Bunu şimdiden kestirip atmak mümkün değildir. Bunu bütün vuzuhile yeni kanunlarımızın tatbikati gösterecektir. Her halde şurası muhakkak ki Türk Cumhuriyeti için medenî milletlerin desatiri arasından seçtiğimiz kanunlar beşeriyeti mütemeddinenin tamamen yakasını ayıramadığı göreneklerden en ziyade uzaklaşmış olanlar ve davalarda sür'at ve sadeliği kabul etmiş bulunanlardır.

Muhterem Efendilerim, bizler, Türk milleti de mütemeddim beşeriyet ailesinin bir uzvu olduğumuza göre bu göreneklerin bazan mantıksızlıklarını da o ailenin ef-

radından bulunmaklığımız hasebile kabul etmek mecburiyetindeyiz. Fakat şununla memnun ve müsterih olabiliriz ki bir az evvel arzettiğim gibi biz bunları en çok ortadan kaldırmış olan medenî milletlerin kanunlarından aldık.

Lozan Muahedesi mucibince memleketimizde çalışmakta olan Adli müşavirlerimizin bana gönderdikleri raporlarda kanunlarımız hakkında aynen şu mütalâa münberiştir! Türkiye adli kanunlarını da ikmal ederse Türk Cümhuriyetinin müdevvenatı, bütün medenî milletlerin kendileri için tatbi-

kını şiddetle arzu edecekleri desatirdir. Muhterem Efendiler! yüksek hey'etinize arzettiğimiz gerek bu kanunda, gerek bunu takip edecek kanunlarda eski istillahların yerine yeni Türk istillahlarını koymaya çalıştık (*Alkışlar*) bunun yegâne sebebi de ana dilimizi ilim dünyasına da hâkim kılmak endişesidir. (*Bravo sesleri, Alkışlar*).

Büyük Türk Meclisinin, bu ve bunu takip edecek kanunlar etrafında esirgemiyeceğini umduğum yüksek mütalâa ve tenkitleri her halde bizi doğru yola götürecektir. Buna kaniim (*Sürekli Alkışlar*).

Aramızdan ebediyen ayrılanlar

Mehmet Ali B.

İkinci sınıf Adliye müfettişi Mehmet Ali B. 28-2-929 tarihinde vefat etmiştir. Tercümei hali berveçhi atıdır :

Mehmet Ali B. Mehmet ustanın oğludur. 1303 senesinde Merzifunda doğmuş ve mektebi hukukta okuyarak 15-7-326 tarihli aliyülâlâ dereceden şehadetname almış ve hususî olarak Arapça ve Alamanca tahsil etmiştir.

22-10-326 dan 15-9-329 tarihine kadar azalıkta ve 9-12-329 dan 18-1-335 tarihine kadar riyasette ve 7-2-335 ten 13-6-339 tarihine kadar riyaset azalık ve hâkimlikte ve 15-6-340 tan 17-4-927 tarihine kadar müddei umumilikte ve 24-4-927 den 2-2-928 tarihine kadar üçüncü ve 2-2-928 den 28-2-929 tarihine kadar ikinci sınıf Adliye müfettişliğinde bulunmuştur. Mufettişlik vazifesini hüsnü suretle ifa ettiği cihetle iki kıt'a takdirname ile taltif edilmiştir.

*
* *

Abdülhalim Hilmi B.

Elâziz Hukuk hâkimi Abdülhalim Hilmi B. irtihal etmiştir. Tercümei hali berveçhi atıdır :

Abdülhalim Hilmi Bey Mehmet Suphi Beyin Oğludur. 1284 senesinde Hopada doğmuş ve mektebi nuvabda okuyarak dördüncü sınıf şehadetnamesi almıştır.

Mumaileyh 21-3-307 den 1-3-311 tarihine kadar mektebi kuzat müdür muavinliğinde ve 15-1-311 den 26-8-332 tarihine kadar muhtelif yerlerde niyabette ve 6-9-332 den 1-11-337 tarihine kadar Kadılıkta ve 1-11-337 den 1-6-927 tarihine kadar hâkimlik riyaset ve azalıkta bulunmuş ve son memuriyeti olan Elâziz hukuk hâkimliğinde iken vefat etmiştir.

*
* *

Ceridei Adliye merhumlara mağfiret temenni ve kederdide ailelerine beyanı taziyet eyler.

MÜTALEALAR:

CEZAÎ MÜTALEALAR

Kastamoni müddei umumiliğine tebliğ edilmiştir.

Cürüm ve Cezaların içtimai halî her nasılsa mahkemelerce nazara alınmıyarak hükümler kat'iyet kespeylediği takdirde içtima halinin ne suretle tatbik olunacağına dair yeni ceza mahkemeleri usulü kanununda hususî hükümler konmuştur. Mezkûr lâyiha kanun halini alıp tatbikına

başlanıncıya kadar vekâletçe tab' edilerek mahkemelere dağıtılan Ceza kanunu şerhlerinin 395 inci sahifesinde 405 No. ile başlayan ceza nazariyatı mucibince içtima halinin infaz edilmesinde müddei umumiliklerce tatbik edilmesi icap ettiğinden o dairede muamele yapılması mütemennadır Efendim.

Yozgat müddei umumiliğine Tg. E.

Bir suçta Fer'an zimethal olup lehine olmak itibariyle hakkında yeni kanunun 65 inci maddesinin 3 üncü fıkrası tatbik edilmek icap eden bir şahsın fi'li muaveneti inzıman etmediği surette cürmün tekemmülü mümkün olup olmadığı hususlarının yeniden takdiri

suretiyle mezkûr 65 inci maddenin aleyhte olan son fıkrası hükmünce muamele görmesi mahkûminin lehinde olan ahkâmı kanunîyenin tatbiki esasına muhalif olacağı beyaniyle o dairede muamele ifası mütemennadır Efendim.

Tarsus müddei umumiliğine Tg. E.

Müsted'i Fuat Sadık Beyin mahkûmiyetine dair verilen hükmün mahkemei temyizce tasdik edilmek suretiyle iktisabı kat'iyet eyledikten sonra muhalifi kanun olarak cezasının te'ciline dair verilen kararın emri tahriri ile nakz ve ref'edilmesine göre evvelki mahkûmiyet hükmü avdet eylemiş

olduğundan ve emri tahriri ile bozulan hüküm te'cil hükmü olup bunun eski mahkûmiyete bir şumul ve taallûku olmadığından mezkûr mahkûmiyet ilâmının usulen infazı icap eder, keyfiyetin olveçhile mumaileyhe tefhimi mütemennadır Efendim.

Çorum müddei umumiliğine Tg. E.

Türk ceza kanununun 518inci maddesile men'edilen ef'al bi-gayri hakkın başkasının arazisine ve bağ ve bahçesine hayvan sokmak veya orada bırakmak veya hut kayıtsızlık ve teseyyüp eserile girmesine sebebiyet vermek fiilleri ve hayvan sirkatinin men'i hakkındaki kanunun 12inci maddesindeki memnuiyet ise alehlîlak hayvauların tahtı muhafazada olmıyarak salıverilmesi keyfiyeti olduğuna ve her iki madde ayrı ayrı fiillerden bahis olup yekdiğerine mübayin bulunmamasına

nazaran hayvanları başı boş salıverdiğinden dolayı muhacir Kör ağa hakkında mezkûr 12inci madde delâletile umuru belediyeye ait ahkâmı cezaiye hakkındaki kanunun 5inci maddesine tevîkan Hüseynabat belediyesince ittihaz edilen kararlarda muhalefeti kanuniye görülememiş olduğundan mezkûr kararların usulen infazı icap edeceğinin mahallî müddei umumiliğine tebliği temennisile mürsel evrak leffen iade kılındı Efendim.

Kula müddei umumiliğine Tg. E.

Ceza mahkemeleri, Usulü muhakematı cezaiyeye tevîkan rü'yeti dava etmekte olmasına göre bir ceza davası zımında rüyet edilecek tashihi sin mesâilinde şuhudun mezkûr usulü

muhakematı cezaiye kanununun mevaddı mahsusası mucibince tahlifi icap edeceğinin hususu mezkûru istizan eden riyasete tebliği mütemennadır Efendim.

Kula müddei umumiliğine Tg. E.

Türk ceza kanununun 11inci maddesinin kabahatlar için mevzu cezalardan bahis olan ahkâmına nazaran 518inci maddenin muhtevi oldukları e'âl kabahat e'âlindeyir. Cürümlere ait ikinci kitaba idhal ve dercedilmiş olması e'âli mezkûrenin mahiye-

tini tebdil edemeyeceği gibi memnu fiillerle cezaların içtimai ve cürümde tekerrür ve müruruza-man ahkâmına haizi tesir olmaz. Keyfiyetin olveçhile istizahta bulunan mahkeme reisine tebliği mütemennadır Efendim.

İstanbul müddei umumiliğine Tg. E.

Bir cürümden dolayı mahkûm edildikten ve hakkındaki hüküm iktisabı kat'iyet ettikten sonra ika eylediği diğer bir cürümden dolayı muhakemeleri derdesti rü'yet olanların ahiren işledikleri cürümlerinden dolayı içtimai ceraim kaidesine tevfiikan ceza tayin ve tahdidi icap edersede ademi ittıla hasebiyle her iki cürüm için ayrı ayrı mahkûmiyet kararı ita ve kesbi kat'iyet eylediği takdirde vekâletçe mehakime tevzi olunan

ceza kanunu şerhinin birinci cildinin 395 inci sahifesinde 405 No ile başlayan ve her hangi bir sebeple hükme iktiran edemiyen cürüm ve cezaların içtimai kaidesinin sureti tatbikine dair olan nazariyatı hazırai cezaiye veçhile ve memuriyetinizce Türk ceza kanununun 77 inci maddesine tevfiikan ifayı muamele olunması lüzumu mütalâatan beyan olunur Efendim.

*
*
*

Hasan kızı Tenzilenin ırzına geçmesinden naşi ceza kanununun 431 inci maddesinin 2 inci fıkrasına tevfiikan 5 sene ağır hapse mahkûm edildiği bildirilen Ali oğlu Tahsin hakkında verilen hidematı ammeden mahrumiyet kararının mezkûr ağır hapis ceza-

sının neticei kanuniyesi olduğuna ve asıl cezanın mahkûm ile kızın evlenmeleri üzerine aynı kanunun 344 üncü maddesi veçhile te'cil edildiğine nazaran infazı cezayı mucip hadise zuhur etmedikçe ilâm hükmünün icra edilmemesi icap eder Efendim.

GAYRÎ RESMÎ KISIM

“Lotus,, meselesi

Beynelmilel Daimî Adalet Divanı huzurunda

“J. H. V. VERENÇİL,,

« Utrecht » darülfünunu müderrislerinden

- Mabaat -

Kazaî kararlar kolleksiyonunda bulunacak hükümlerin nedreti Fransız hükûmeti âyanınca serdedilen iddianın kâfi bir delili olsa bile bundan, sade anlaşılır,ki devletler ekseriya takibatı cezaiye icrasında müstenkif davranmıyor; yoksa kendilerini böyle hareket etmeğe mecbur addetmemişlerdir. Halbuki istinkâfın bir vazifei vicdaniye addedilmesi şartiledir ki, beynelmilel teamülden bahsetmek mümkün olur. gösterilen misal devletlerin böyle bir vazifeyi müdrik olduklarına hükmettirecek mahiyette değildir. (s. 28.)

Bundan sonra Divan Fransa tarafından zikredilen bazı eski misallerin bir netice verecek mahiyette olduğunu tanımaktan imtina etmiştir. Bu hususta beyneddüvel mahkemeler tarafından verilmiş bir karar bulunmadığı için yalnız millî mahkemelerin bazı kararlarına istinat edilebilir. Bu bapta da Divan beyneddüvel bir kaidei hukukiye vaz'ı mevzubahs olunca millî mahkemelerin hükümlerine bir kıymet izafesinde ihtiyatkâr davranmakla işi tetkike başlar.

[Comp. art. 38 sub 4, statut] Fakat verilen hükümlerin, iştirak edilmesi sebebiyle, ve binaenaleyh bunlarda Fransız hükûmetinin tezine esas teşkil edebilecek, hukuku düvele âit bir kaide bulmak mümkün olmadığı cihetle bu hususta ısrara mahal yoktur.

Bir taraftan [Croun cases reserwed] ler İngiliz istinaf mahkemesi[1] huzurundaki [Franconia Strathelyde] ve [Eks] istinaf mahkemesi huzurundaki [Ortigia, Oncle Joseph] hadiseleri bayrak devletinin münhasır salâhiyeti lehine zikredilebilir; diğer taraftan İtalya mahkemeleri huzurunda [Ortigia, Oncle Joseph] vaka'sı ve belçika mahkemeleri huzurunda [Ekbatana Westhender] hadiseleri Türk tezini takviye ediyor.

Bu şerait içinde ve alâkadar devletlerin, bayrağın âit olduğu devlet memleketinden başka bir memlekette takibatı cezaiyede bulunulduğu hakkında protesto ettiklerine dair ortada hiç bir şey olmadığı halde bu emsalden hiç bir hukuk kaidesi istihraç edilemezdi.

Divan, müsademe maddesinde yalnız millî makamatin ittihaz edecekleri, ve en müessir müeyyedesi tedabiri inzibatiyeden ibaret olan [kaptanlık ehliyetnamesinin istirdadı gibi] bahriyenin millî nizamına riayet edip etmediği hadiselerine kezalik ehemmiyet atfetmiyor.

Zira bunlar bir hukuku umumiyeye cürmü için cezaî takibatın mevzubahs olmasına mani değildir. Ve ceza mahkemesinin ecnebi ve idarî bir nizamnameyi nazarı itibara almak mecburiyeti, hele bu bir konferansı müteakıp, devletler tarafından kabul edilmiş yeknesak nizamname olduğu takdirde, ceza kanununun tatbikını işkâl etmez. Divan üçüncü olarak mantıkî mahiyette bir mülâhaza serdederek istidlâlini itmam ediyor. Müsademe hallerinde cezaî takibatı, bayrak devletinin münhasır salâhiyetine bırakan bir beynelmilel hukuk kaidesi mevcut olmadığına karar verdikten sonra, Divan, şu mülâhazayı serdediyor:

[1] (Franconia) meselesinde istinaf mahkemesi diyor ki: müsademe eden [abordeur] gemi üzerinde cürmün mahallileştirilmesine karşı hakimlerin ekseriyeti tarafından kabul olunan tez ingiliz mehakimi içtihadına mahsus bir hukuku düvel telâkkisinden inbias ediyordu; bu noktai nazara, yeni İngiliz mukarreratında terkedildi.

Müsademenin muhtelif devletlere mensup iki kazası (Jurisdiction) karıştırdığı nazarı itibara alınırsa bu netice kolayca tevazzuh eder.

Mülâzim Dömon hakkında takibat yapılmasını istilzam eden cürüm ilk tezahüratı — ihmal yahut tedbirsizlik — (Lalusta), neticeleri (tesiri) Bozkurtta tahassül eden bir fiildir; bu iki unsur arasında bir defa yekdiğerinden tefrik edildikleri takdirde cürmün vücudunu ortadan kaldıracak kadar mutlak hukukî bir « taksim kabul edememezlik » (indivisibilité) vardır.

Ne, bir veya diğer devletin « münhasır salâhiyeti » ne de birinin ve diğerinin mütekabilen kendi gemileri üzerinde cereyan eden hadiselere müteallik mahdud salâhiyeti adaletin muktezalarını ve iki devletin menfaatlerini müessir bir himaye ile tatmin edecek mahiyette görünüyor. Bu devletlerin her birinin kendi hakkı kazasını kullanabilmesi ve bu hakkı kazanın bütün fiillere şamil olması tabiidir. Binaberin önümüzde bir rekabeti kazaiye hadisesi vardır. [s. 30 - 31.]

Bu suretle Türk Ceza kanunu üzerine Fransız mülâzimi hakkında Türk makamâtı tarafından yapılan cezaî takibatın hukuku beynelmilel noktai nazarından şayani kabul olmasına karşı tercih edilen bütün Fransız delillerini birer birer çürüttükten sonra Divan, hukuku beynelmileli bizzat tanımak vazifesini itmam etmek için taharriyatını hini hacette tahkimnamenin nazarı dikkate aldığı hukuku beynelmilel prensiplerinden birinin mevcudiyetini izhar edebilecek âsarı ilmiyeye, emsale ve kendisine intikal eden hadiselere teşmil ettiğini, fakat bu taharriyatın müspet bir netice vermediğini ilâve ediyor.

Bu şerait içinde, artık iki takibi cezanın « mürtabıt » [connexité] olmaları delilini tetkik etmek lâzım değildi. [yukarıki konferans; S. 5]

Eğer beynelmilel adalet huzurunda Lotus meselesi hakkındaki icmalimizi [aperçu] ikmal etmek için, muhalif altı hâkimin fikirlerini hülâsa edersek Divanın ekseriyetinde mevcut olan ittihadı fikir ekalliyet hâkimleri arasında hemen de müşahede edilemez.

Filhakika ekalliyet hâkimlerinin istidlâlleri biri birinden hissolunabilecek derecede ayrılıyor; ve yalnız onların, meselenin tafsîlâtına

mütaallık düşüncelerinin değil, beynelmilel hukuk hakkındaki esaslı telâkkilerinin ehemmiyetli surette farklı olduğunu ispat ediyor.

Mösyö [Loder] beynelmilel hukukta menedici bir kaide ile memnu olmıyan herşeyin mubah [permis] olduğu hakkındaki tezi mahkûm ediyor. Bu mevzu kaideler yanında esaslı hakikatlar, mantikî hukuk kaideleri mevcuttur ki, onların vacibülittiba kuvvetleri âdete istinat etmez. Devletler arasındakî istiklâl esaslı prensipinin mantikî neticelerinden biri hiç bir cezaî kanunun vacibülittiba kuvvetini millî ülke haricinde icra edemiyeceğidir.

Bu netice her devletin bizzat kendisine, emniyetine, itibarına karşı ecnebi memlekette ika ettikleri cürümlerden dolayı ecnebi mücrimleri cezalandırmak hususundaki salâhiyetinden başka umumiyetle kabul edilmiş tadilâta duçar olmadı.

Himaye usulü denilen Türk sistemi umumiyetle kabul edilmiş olmaktan uzaktır; binaberin beynelmilel hukuka muvafık değildir, Fransız mülâzımı hakkındaki cezaî takibat, gayri iradî bir cürüm [délit involontaire] mevzu bahis olduğuna göre, cürmün müsademeye maruz gemi [navire abordé] üzerinde mahallileştirilmesi faraziyesi ile teşri edilemez. Maznun iki şahsın ika ettikleri cürümlerin mürtabıt olması hakkındaki Türk tezi de esastan mahrumdur. Evvelâ «aynı zamanda vuku bulma» «irtibat» değildir. Saniyen irtibat salâhiyet tevhit etmez; nihayet cezaî kanunların ülkeye maksur olması esası devletlerin mütekabil rızasile gevşetilmiş olsa bile, bu gevşeme ancak devletlerin kara ülkeleri için kabili tatbik olacaktı; açık denizde bayrak kanunu ve millî kaza, hadisenin her halinde, kendi münhasır ve itiraz edilmıyen hüküm ve nufuzlarını muhafaza ettiler. [S. 34-39.]

Mösyö [Weiss], Divanın mümasil mesaiye, sabit bir surette, inkâr ettiğı, kat'î kıymeti haiz Lozan muahedesi ilzarî mesaisine atfetmekle beraber Türk tezi aleyhine mütebassırane bir muhakeme ile müspet [positif] bir delil serdediyor. Lâkin beynelmilel hukukun umumî prensipleri ve hukukî âdet buna keزالik muarız bulunuyorlar.

Birincilere gelince: Türk tezi beynelmilel hukuku, bulunmadığı

yerde yani [fikirler - opinions] de nazari sistemlerde ve birikmiş mahkeme kararlarında arıyor ; maamafih beynelmilel hukukun kendi aralarındaki münasebetlerde muayyen bir hattı hareket kaidesi tatbik etmek için, beynelmilel vahdetin [communauté] azaları olan bütün milletlerin [uzlaşma - accort] sından başka menbai yoktur. Bu kaide-lerin ilk safında en eski bir tanesi vardır ki, devletlerin saltanatı esasını vazeder. Türkiye de bunu kabul ediyor ; lâkin tatbik ederken onu çığırından çıkarıyor. Devletlerin saltanatı Türk tezini takviye etmekten sarfınazar, Lotus vaziyetine müşabih vaziyetler önünde kat'i surette tevakkuf eder ; zira bir taraftan devletin cezaî kazası, bu saltanatın ifadesi olarak mahalli tatbik ve hudut olmak üzere devletin, üzerinde saltanatını icra ettiği ülkeyi haizdir, şahitler Şimalî Amerika müttehit cumhuriyetlerle Meksika arasındaki [cutting] meselesi [1]

23 Kânunusani 1889 da (Montevideo) da imza olunan beynel-milel ceza hukuku muahedesi, İngiliz ve Fransız mahkemeleri içtiha-datı - diğer taraftan millî saltanat açık denizlerdeki ticaret gemileri ve bunların taifeleri üzerine uzanır. Bunlar bayrağını taşıdıkları dev-letin makamâtına ve kanunlarına tâbidirler. Şahitler [kastarika paket] misali - Türkiye ve mahkemeleri için, hadisede rakip bir hakkı kaza icrası hakkını tanıyacak beynelmilel hukuk nazariyelerine ve beynel-milel âdete gelince : bunlar da böyle bir hakkın mevcudiyetini ispat etmiyor. Zira iddia edilen himaye hakkı kadar müsademeye maruz [abordé] gemi üzerinde cürmü mahallileştirme tasavvuru ve irtibat fikri gayri kabili itiraz emsalle değilse hiç olmazsa sağlam bir beynel-milel hukuk telâkkisile tesadüm ediyorlar. Münakaşanın sonunda, ortada yalnız iki prensip kalıyor ki şunlardır : Aslen ülkeye taallûk eden devletlerin istiklâli prensipi, bayrak kanununun münhasır haki-miyeti neticesile açık denizlerin serbestisi prensipi [S. 40, 49].

Daha yukarıda tespit ettiğimiz veçhile (M. Moor), Türk ülke-sinin bir uzanmasından ibaret olan Türk gemisi üzerinde neticeleri

[1] Bir Meksika tebeası aleyhine "Teksal., "Amerika müttahidesi., gazetesinde 1886 da neşredilmiş hakaretimiz bir hicviye münasebetile muharriri olan Müttehit Amerika tebea-sından bir şahs hakkında Meksikada yapılan cezaî takibat hadisesi.

hissedilen bir (hataen katil) cürmü sebebiyle Türkiye tarafından baş-
lanan cezaî takibatı haklı [justifié] addetmekle beraber beynelmilel hu-
kuk noktaî nazarından bunun kanuniliğine [légale] bu takibatı Türki-
yenin kendi ceza kanununun 6 ıncı maddesine diğer tabirle himaye pren-
sipine istinat ettirmesi itibariyle, itiraz ediyor ; bu suretle M. [Moor] un
fikri muzaaf bir gaye takip ediyor : Bir taraftan beynelmilel tatbikatın
emsalinden iktibas edilmiş bir çok delillerle ekseriyetin tezini takviye
etmek (bu teze göre ne bayrak kanununun iddia olunan münhasır
[Ex clusif] seciyesi, ne hataen katlin gayri iradî seciyesi, ne de Fransa
tarafından ileri sürülen müsademe maddesindeki emsaller, Bozkurt
üzerinde cürmün mahallileştirilmesinden istinbat olunan salim [juste]
delili tâlil edecek mahiyettedirler) ve diğer taraftan kendisinin evvelce
[cutting] meselesinde husumet gösterdiği himaye prensipinin ceza
mevadında tatbikatını çürütmeğe çalışmak (1887) [s. 94 — 95]
Nihayet M. [Altamira] delillerini esasen biri birinden farklı iki fikir
üzerine istinat ettiriyor. O da pozitivist tezden mülhem olmakla başlıyor.
Bu teze göre beynelmilel hukukî nizamın en eski prensiplerinin istis-
naları ancak saltanatı haiz devletler arasındaki münasebetler sahasında,
ya mukavele yahut âdet şeklinde doğdukları takdirde beynelmilel
hukuka âit gibi mülâhaza olunabilirler. Bu âdetlerin müspet olmaları
lâzımdır. Bunlar sadece bazı hadiselerin takarrür etmemesinde mün-
demiş olmazlar.

Halbuki emsal, bazı istisnalardan sarfınazar, gemilerde ikaedilen
hadiseler hakkında salâhiyet noktasında bayrak kanununun inhisar
veya ruçhanını ispat eder gibi görünmektedir. Bu şerait içinde mülkiyet
[territorialité] prensipine bu sahada istisnalar kabul etmek pek
müşkeldür.

Millî kavanine taallûk eden noktada kolayca tesbit olunur ki
ecnebi memleketlerde irtikâp edilmiş cürümler için ecnebiler üzerinde
cezaî kaza icrası hemen daima tahdit edilmiştir. Bu tahdit ister takibatı
bazı cürüm gruplarına hasretmek suretile olsun, ister usulü muhake-
menin hususî şeraiti tarafından vücuda getirilsin ; bu hadise, bu nevi
kazanın icrasının istisnaî olduğu ve ancak bunun, devletlerin umumî

rizasının tanıdığı hudut dahilinde, kabul edilebileceği tezini teyit eder gibi görünüyor. Lâkin, tamamen beynelmilel hukukun müspet unsurları üzerine istinat ettirilen bu muhakeme yanında M. (Altamira) şahsiyeti insaniyeye hürmet edilmesini talep eden umumî hukuku beşer mûtalaları üzerine dayanıyor [1]. Bu hürmetin her şeye takaddüm etmesi lâzımdır; ve bu hürmet bir insanın ecnebi kanunlarının netice-lerine maruz bırakılmasına ve kendi lisanı olmiyan bir lisanla ecnebi hâkimler tarafından hükmedilmesine muhalefet eder. « Fikrimce, beynelmilel hukuk hakikaten hukuk olmak için, hukukî nizamın başlıca esaslarile tearuz edemez.

Bu esaslardan biri zarurî olarak « insanî şahsiyete âit hakların heyeti mecmuasıdır. » (Lord Finlay), tahkimnamenin Türkiye tarafından ittihaz edilen tedabiri meneden kat'î bir kaide ibrazı külfetinin Fransaya tahmil ettiği tarzındaki teze itiraz ederek ekseriyetten ayrılmağa başlıyor. Fikrine göre eğer Türklerin takibatı beynelmilel hukuk tarafından tecviz edilmemişse Fransanın davayı kazanması lâzımdı. Halbuki ne cürmü Bozkurt üzerinde mahallileştirmekten ibaret olarak serdedilen birinci delil, ne de himaye prensipini kabul eden Türk ceza kanununun altıncı maddesinden istinbat olunan ikinci delil bu takibatı tecviz ettirebilecekti (iki cürmü mürtabıt olduğu hakkındaki üçüncü Türk delili meskût geçilmiştir).

Birinci delil: Burada gemileri yüzücü ülke parçası gibi gösteren bir hatalı istiare telâkkisi mevzubahistir. İngiliz mahkemelerinin içtihadı « Frankonya » meselesinde bu telâkkinin kıymet ve mevkiini tayin etti.

İkinci delile gelince: Cezaî mevatta himaye nazariyesi, kendisine beynelmilel mevzu hukuka ithal edilmiş nazariyle bakmak için lâzım olan umumî rızayı asla kazanmadı. [Oppenheim] işte bunu tespit ediyor. [cilt: 1, § 147, ve bu Avrupayı berri - continental] müelliflerinin başka reyde bulunmuş olmalarıyle çürütülmüş değildir; zira — işte Tipik bir İngiliz delili, aşikâr bir surette İngiliz hukukî telâkkilerinin

[1] « İngilizceye naklinde (law of nature) kelimelerile izah edilmiş. »

tabîi üstünlüğü hissinden mülhem — « we are concerned with the question what international law is, not what ought to be »

Güya yalnız İngiliz müellifleri hukukun nasıl olduğunu, nasıl olması lâzım geldiğinden tefrik ve temyiz etmesini biliyorlarmış ! [S. 50 — 58.]

M. [Niholm] de beynelmilel hukuk kaidelerinin tespiti şartlarını sert ve şiddetli bir surette, bilhassa âdetle tarif ederek pozitivist meslekin hararetli taraftarı olduğunu gösteriyor. Eğer bununla beraber ekseriyetin vasıl olduğu neticeye muhalif bir neticeye varıyorsa, bu, ekseriyetin kararı tarafından hatalı görülen bir tarzda tasavvur edilmiş mülkiyet « territorialité » mütearifesinden hareket ettiği içindir.

Bu mütearefeyi ve bu mütearefenin tefsirini mebd'e hareket ittihaz eden M. Niholm diyor ki, fikrince Divanı adâlete arzedilen hadisede mülkiyet prensipine bir istisnasının mevcudiyetini tanımağa müsaade eden bir mevzu kaide teessüs etmemiştir ; Lâkin aynı zamanda nazarı dikkate vaz ediyor ki mezkûr prensipin şiddetinin hafiflemesine doğru yeni [moderne] bir temayül teressüm ediyor ve Türkiye hulâsaten bu temayülü takip etmekten başka bir şey yapmadı. [S. 59 — 64]

Bu son delilin aşikâr temayülü şu telâkkiye (netice - conclusion) müsait görünüyor ki M. Altamira ekseriyetin kararını müttefikan takviye etseler de beynelmilel ve milî tatbikatın emsaline kat'ı bir kudret atfedemiyecekti (S. 95-107).

Eğer Divanın kararı ve muhalif hâkimlerin ferdî fikirleri hakkındaki muhtasar tahlilimizi bitirmek için bunlardan çıkan neticeleri tespit etmiye çalışırsak şu aşağıdaki şeyleri tespit edebiliriz :

M. (Loder) in tamamen âdet veya mukavele esasından müstakil olarak mevcut bulunacağını işaret ettiği mantıkî hukuk kaideleri ile M. (Altamira) nın hukuku mevzuaya tekaddüm edeceğini beyan ettiği umumî hukuku beşer bir tarafa bırakılınca, Divanın büyük ekseriyeti hemen tamamen beynelmilel âdet hukukuna tabi olan " Lotus „ meselesinde prensip itibarile pozitivist noktai nazara istinat etmiştir.

Bu, maamafih Divanın, Türk - Fransız ihtilâfının tevhit ettiği

meselelerin hemen her biri üzerinde, inkısama uğramasını menetmedi. Bu fikirlerin ihtilâfı mevzuu tetkik olan hadise için (pour le cas de l'espèce) kendisinden neticeler çıkarmak, istintaç etmek lâzım gelen en esaslı prensipin intihabı noktasında bilhassa kendini hissettirdi.

Bazıları beynelmilel münasebetlerin inkişafının ve beynelmilel hukukun tahdit etmediği müddetçe mutlak kalan devletlerin saltanat-tan diğerleri devlet salâhiyetinin mülkiliğinden yahut bu inkişafın tevsiler ihdas etmediği müddetçe münhasır kalmış bayrak kanununun hakimiyeti noktasından hareket ediyorlardı.

Bu müteakabil muhakemelerin noktai hareketleri arasındaki fark, devletlerin tatbikatın açık bir surette mütereddit [vacillante] olduğu « Lotus » meselesinde Divan azaları arasındaki vahdet fikri, ittifakı [unanimité] zarurî bir surette ihlâl edecekti. Bu şerait içinde Divan kararında, ve merbut şahsî fikirlerde ancak beynelmilel hukukî münasebetlerde bu hususta hüküm süren şüpheyi aksettirebilir ve bununla beynelmilel hukukun muhtelifünfihi bazı maddelerinin taknine vasıl olmak için ciddî gayretlerin lüzumunu işaret edebilirdi.

Zira - işte biraz cesareti kırıcı bir netice - semalarının yüksekliğinden beşerî işlere hakim olan ve niza'lı devletler tarafından ne kadar defa ileri sürülen beynelmilel hukukun âli prensipleri millî ihtirasların şiddetle icrayı hükmettiği bu toprak üstüne indirildikleri iddia olunduğu andan itibaren ekseriya solgun renkli hayaletlere tahavvül etmiş görünüyorlar.

Îlâhî ve ebedî adaletin ziyadar şuleleri fikri beşerin menşurundan pek gayri mükemmel surette in'ikâs ediyor, ve her adaleti bizzat ele geçirmek istediğimiz zaman biz ihtilâçlı ellerimizle yalnız boşluğu yakalıyoruz. [Lotus meselesi 22 - 25]

Tashih

Ceridenin bundan evvelki nüshalarında munderiç [Lotus meselesi] serlâvhali yazının muharriri [J. H. V. Verençil] in mensup bulunduğu darülfünunun ismi [Utrecht] olacak iken mürettip sehvi olarak [Ujeht] suretinde tertip edilmiş olduğu görülmekle tashih olunur.

H. T.

Mahkemei Temyiz Kararları

Men'i müdahale

Emin oğlu Halit ve Emine Hanım ile Yunus aralarındaki tarlalarda olan hissei irsiyeye vaki men'i müdahale davasından dolayı Bolu hukuk hakimliğinden verilen 16-12-928 T. ve 1148 No. lı hükme karşı Yunus tarafından müddeti kanuniyesi içinde temyizi dava edilmiş olduğundan temyiz arzuhalı ve lâyihası ve cevap lâyihası vedava evrakı okunup iş anlaşıldıktan sonra görüşülüp düşünüldü.

1.— Davacı Halit ve Eminenin davaları büyük babaları müteveffa Eminden intikal eden iki kıt'a tarladaki hisselerine vaki müdahalenin men'i talebinden ibaret bulunmasına göre müteveffayı mumaileyh Eminin ve müteakiben vefat eden eshabı intikalinin müteselsilen tarihi vefatlarının tespiti ve her birerlerinin tarihi vefatlarında mer'i olan İntikal kanunu mucibince hakkı intikal eshabı kimlerden ibaret bulunduğu tayin ve tesbiti ve mes'elei kanuniyenin tashihi ve sehimlerinin tayini suretile hâlli mes'ele edilmek lâzım gelirken bu lûzumu kanuniye riayet olunmaksızın meçhul üzerine hüküm verilmesi muhalifikanundur.

2.— Davacıların delil olmak üzere ibraz eyledikleri ve müdeaaaleyh Yunüsün dahi delil olmak üzere mahkemede çıkarıp gösterdiği tapu senetlerinin hangisinin dava olunan tarlalara tetabuk edeceğinin mahallinde keşfine lûzum görülerek erbabı vukuf marifetile icra kılınan keşifte her iki tarafın istinat eyledikleri tapu senetlerinde yazılı hududuna dava olunan tarlaların hududunun tetabuk etme-

diği ve davacıların gösterdikleri tapu senedinde yazılı olan tarlayı bilemiyeceklerini erbabı vukuf ifade etmişlerken bu suretle icra kılınan keşif raporuna müsteniden dava olunan tarlaları taayyün etmeksizin men'i müdahaleye ve tapu kaydının tashihine hüküm verilmesi kezalik muhalifi kanundur.

3.— Davacılardan Halidin muhakemenin yevmi muayyeninde hazır bulunmaması üzerine Hukuk usulü muhakemelerinin 398 inci maddesile mevaddı taliyesi ahkâmı dairesinde ifayi muameleden zühul edilmesi mugayiri usuldür.

Yukarda gösterilen sebeplerden dolayı temyiz olunan hükmü mezkûrun Hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddesi mucibince Nakzına ve miktarı aşağıda yazılan temyiz masraflarının ileride haksız çıkan taraftan alınmasına 12-2-929 tarihinde İttifakla karar verildi.

Miras taksimi — istihkak

Gül endam, İhsane ve Hatice Hanımlar ile Mehmet aralarında veraset ve emlâk ve arazide olan hissei irsiyeye vaki men'i müdahale davasından Çorum hukuk hâkimliğinden verilen 11-11-928 T. ve 444 No.lı hükme karşı müddeti kanuniyesi içinde Mehmet vekili Hamdi B. tarafından temyizi dava edilmiş olduğundan temyiz arzuhali ve lâyihası ve cevap lâyihası ve dava evrakı okunup iş anlaşıldıktan sonra görüşölüp düşünüldü.

1.— Müddea biha hane ve ahır ve tarlalar ile bağ ve bağçenin müteveffayı evvel Mısırlı oğlu Halile ait olduğu tapu kaydı resmiyle ve kayıt haricinde kalan üç kıt'a tarlanın dahi murisi mumaileyh Halile ait olduğu müddea aleyhi mumaileyh Mehmedin vekili Hamdi Beyin muhakeme esnasında vaki olan ikrarı ile ve halen müddea aleyhi mumaileyhin müddea biha emvalin kâffesine zilyet olduğu şهادetle tebeyyün etmiş olmasına mebni temyiz istidanamesinde bucihetlere dair itiraz varit değildir.

2.— Davacıların dava arzuhalinde tasvir eyledikleri silsilei veraseti ıspat için vekilleri tarafından delil olarak getirilip dinletirilen şahitlerin sözlerinde dava arzuhalinde yazılı silsilei veraset haricinde mirasçılar meyanında müteveffayı evvel Halilin kendinden evvel vefat eden Hüseyin kızı Şehriye de olduğu söylenilmiş ve tapu dairesinden verilen kayıta dahi hakkı intikal eshabı arasında mezbur Şehriye dahi gösterilmiş iken bu cihet hakkında tetkikat icra edilmemiş olduğu gibi hüküm fıkrasında yazılan silsilei verasette mumaileyha Şehriyenin mirasçı bulunup bulunmadığı ciheti ihmal edilmekle beraber müddea biha emvali gayri menkulenin mülk kısmında murislerinin tarihi vefatlarında mer'i olan Feraiz ahkâmı ve arazide İntikal kanunu ahkâmı dairesinde mes'elei mirasiye ve intikaliyelerinin tashih ve sehimlerinin tayininden sonra davacıların taayyün eden sehimleri nispetinde müddea aleyhi mumaileyh Mehmedin müddea biha emval hakkında men'i müdahalesine hüküm verilmek lâzımgelirken gayri muayyen ve meçhul kalan hisselerine müdahalenin men'ine hüküm verilmesi usul ve kanuna muhaliftir.

Yukarıda yazılı sebeplerden dolayı temyiz olunan hükmü mezkûrun Hukuk usulü muhakemeleri kanununun 428 inci maddesi mucibince nakzına ve miktarı aşağıda yazılan temyiz masraflarının ileride haksız çıkan taraftan alınmasına 5-3-929 tarihinde ittifakla karar verildi.

Tatbikat

“ Nakza ittiba kararı verilmeksizin muhakeme icra ve intacı yolsuzdur.

- 1.— Nakza tebaiyet yahut ademi tebaiyet hakkında karar ittihazından zuhul edilmesi müstelzimi nakızdır.
- 2.— Mücrimiyet kararına sari bulunan esbabı nakziyenin tayini cezaya hasrû kasrı mugayiri kanundur.

Çankırı ağır ceza mahkemesinden ahiren sadır olan 29 - 10 - 928 tarih ve 201 numaralı hükmün temyizen tetkiki mahallî müddeiummiliginden istid'a kılınmış olmasına mebni olbaptaki muhakeme zabıtnamesiyle temyiz istidanamesi maa teferruat Baş müddeiumumilik memuriyeti aliyesinin 6-11-928 tarih ve 6650 numaralı tebliğnamesiye tarihi mezkûrda mahkemei temyiz birinci ceza dairesine tevdi edilmekle müddeti kanuniyesi zarfında ita ve muamelei kaydiyesi ifa kılındığı bittetkik anlaşılan mezkûr istidaname bilkabul evrakı dava ile birlikte mütalea olundu.

Mezkûr zabıtnamenin hulâsası : Çerkeşin Dikenli karyesinden Uzun ağa oğlu Şaban zevcesi Fatmanın ırzına tasaddi fi'linden maznunu aleyh ve gayri mevkuf kariyei mezkûreli Veli oğlu Ahmet bini Mehmedin Çerkeş mahkemei asliyesince bilmuhakeme subutu filine mebni olveçhile failiyet ve yirmi ay hapse mahkûmiyeti hakkında mukaddema sudur eden hükmün merkur tarafından vukubulan temyizi dava üzerine ikinci ceza dairesince bittetkik vazife noktasından nakziyle mahalline iade ve evrakı davanın nakzı mucibince ağır ceza mahkemesine tevdi edilmiş olmasına binaen olveçhile bilmuhakeme merkurun müştekiye

Fatmanın sureti cebriyede ırzına geçmeğe teşebbüs eylediğinin usulen sübutuna mebni ırza geçmek fi'linin müteşebbisi gayrı tamı olmak üzere mücrimiyet ve mahkûmiyetine dair sadır olan hükmün re'sen ve mahallî müddei umumiliği canibinden vaki olan temyizi davaya binaen bittetkik mukaddema asliye mahkemesince ırza tasaddiden hapsile mahkûmiyeti tazammum eden hükmün maznun hakkında bir hakkı müktesep teşkil etmiş iken bu noktadan zuhul edilmiş olduğundan bilbahis nakzile mahalline iade kılınması üzerine maznunu aleyhin cebren ırza geçmek fi'linin müteşebbisi gayrı tamı olmak üzere mücrimiyetine dair ittihaz olunan karara temyizen ilişilmemiş olması ve merkum hakkındaki hapis cezası bir hakkı müktesep teşkil etmiş bulunması itibariyle hareketine tevafuk eden kanunu cezanın 416 ve 61 ve derece sınıfı itibarile -56- ıncı maddelerine tatbikan ve tenzilen üç ay on gün hapsine vicahen ve müttetikan hüküm ve karar verildiğini natıktır.

Mahallî müddei umumiliğinin Layihai temyiziyesinden: mahkeme mahalliyenin medarı tatbik ittihaz olunan madde kanuniyedeki ağır hapsin nev'i kanunisini tağyire salâhiyeti kanuniyesi olmadığından ve esas hakkındaki mütalea istima ve leylen haneye dühul keyfiyetinin ayrıca bir cürüm teşkil ettiğinin teemmül edilmeksizin berminvali muharrer karar ittihazı muhalifi kanun olduğundan bahisle hükmü mezkûrun nakzı istida kılınmıştır.

Zikrolunan tebliğnamede: Nakzı vakıa tebaiyet hakkında sarahaten bir karar ittihaz olunmamış isede bu cihet neticesi hükme müessir görülmemiş ve ancak tahtidî ceza hususunda müddei umumiliğin mütaleası alınmaksızın ittihazı karar olunması muhalifi usul ve temyizen dermeyan olunan itiraz bu tarikle varit bulunmuş olduğundan bahsile hükmü ahiri mezkûrun bu sebepten nakzı talep edilmiştir.

Tetkikatı temyiziye badelicra: Nakz üzerine tebaiyet ve ademi

tebaiyet kararı hükme müessir iken bu cihetin nazara alınmaması ve nakzı vaki mücrimiyet kararına sari olduğu halde tayini ceza kararı ittihaz olunması ve bu bapta müddeiumumiliğin mütaleası alınmaması yolsuz ve hükme müessir ve müstelzimi nakız esbaptan bulunmuş ve mahallî müddeiumumiliğinin lâyhâi temyiziyesi bu itibarla beca görülmüş olduğundan esbabı mesrudeden naşi hükmü ahiri mezkûrun dahi usulü muhakematı cezaiye kanununun 314 ve 319 uncu maddeleri mantükünca nakzına ve ahkâmı kanuniye dairesinde ifayı muamele edilmek üzere evrakın mahalline iadesine ve sekiz yüz kuruş nakız harcının ileride haksız çıkacak taraftan istifasına 8-11-928 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz Mahkemesi
Birinci ceza dairesi

Esas No. 6744
Karar No. 6697

Esbabı muhaffefe

“İçtimai ceraimde bir fi'le münhasır sebebi tahfifin diğer ef'ale teşmili yolsuzdur.”

Müteaddit sirkat filinden tecrim edilen müttehemin yalnız bir fi'line münhasır sebebi tahfifin diğer ceraimde teşmil edilmek suretile 522 inci maddenin tatbiki yolsuz ve müstelzimi nakızdır.

İstanbul ağır ceza mahkemesinden sadır olan hükmü havi 5-9-928 tarih ve 660 numaralı zabıtname maa teferrüat baş müddei umumilik memuriyeti aliyesinin 22-10-928 tarih ve 6668 numaralı tebliğname-sile 25-10-928 tarihinde Temyiz mahkemesi birinci ceza dairesine gönderilmekle mütalea olundu.

Mezkûr zabıtnamenin hulâsası: Rumelikavağında Bekir Efendi ve balıkçı Mehmet ve Kemalettin ve Mustafa Reisin eşyasını sirkatten maznunualeyh olup gayri mevkuf olarak mahkemeye sevkolunan Sariyerde Dereboyunda halası Gülûzar Hanımın hanesinde mukim Ahmet bin İsmailin bilmuhakeme leylen muhkem olmiyan müşteki Bekir Efendinin dükkân kilidinin halkasını yerinden çıkararak bid-duhul kıymeti pek hafif eşyasını ve diğer müşteki Mehmet ve Kemalettin ve Mustafa reisin sergilerinden rıza ve malûmatları olmaksızın intifa maksadile ağ ve kurşunlarını çaldığı usulen sabit olduğundan olveçhile mücrimiyetine ve Bekir Efendinin dükkânından vaki sirkatten kanunu cezanın 493 üncü maddesinin üçüncü fıkrası mucibince üç sene ağır hapsine ve kurşun sirkatinden 491 inci madde hükmünce takdir kılınan üçer aydan dokuz ay hapsin içtimai ceza hasebile 67inci madde medlûlünce yarısı olan dört buçuk ayın 70 inci maddenin ikinci fıkrasına göre üçte biri olan bir buçuk ayın salifüzzikir üç sene ağır hapse zammile üç sene bir buçuk ay ağır hapsine ve ancak eşyayı mesruhanın kıymeti pek hafif olduğundan 522 inci madde muktezasınca cezayı mezkûrun üçte biri olan bir sene on beş gün müddetle ağır hapsine ve zamanı vak'ada on beş yaşını ikmal etmediği ve fakat farik ve mümeyyiz bulunduğundan 54 üncü maddenin ikinci fıkrasının matufünaleyhi olan 47 inci maddenin son fıkrası mefhumunca balâda zikrolunan bir sene on beş gün ağır hapis cezasından bittenzil üç ay ağır hapse konulmasına ve cezasının çocuklara mahsus mahallerde çektirilmesine müttefikan hüküm ve karar verildiğini natıktır.

Salifüzzikir tebliğnamede: Ef'ali müddeabihadan Bekir Efendinin dükkânından vukubulan sirkat cürmünün mevzuu hafif olduğu mücrimiyet kararında kabul edilmiş iken bu baptaki tenzilâtın ef'ali saireye de teşmili suretile berminvali muharrer ittihazı karar olunması yolsuz görüldüğünden hükmü mezkûrun nakzı talep edilmiştir.

Tetkikatı temyiziye ledelicra: Müştekilardan Mehmet ve Kemat-
lettin ve Mustafa reisin sirkat olunan kurşunlarının kıymeti mücri-
miyet kararında mevzu bahsedilmemiş iken 522inci maddenin her
dört sirkate bitteşmil tatbik edilmesi yolsuz ve tebliğname mefadı bu
itibarla varit ve hükme müessir ve müstelzimi nakız esbaptan bulunmuş
olduğundan hükmü mezkûrun sebebi mezkûre binaen usulü muhake-
matı cezaiye kanununun üç yüz on dördüncü maddesi mucibince nakzına
ve ahkâmı kanuniye dairesinde ifayı muamele olunmak üzere evrakın
mahalline iadesine ve sekiz yüz kuruş nakız harcının ileride haksız
çıkacak taraftan istifasına 1-11-928 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz Mahkemesi
Birinci ceza dairesi

Esas No. 6507
Karar No. 6491

İsviçre Federal Mahkemesi

Kararları

Mirasta iade

Tenkis davası – Mahfuz hisse

[İ. K. M. 626, 522, 471, 462]

[T. K. M. 603, 502, 453, 444]

Madam « S. » nin iadeyi talep etmekte haklı olup olmadığını araştırmak asla zarurî değildir. Müddeinin mahfuz hissesi hakikatte miras hissesine müsavi olduğu için hadisemizde iade davası ile tenkis davası aynı amelî neticeye müncer olur. ① halde İsviçre kanunu medenisinin 626 [Türk kanunu medenisi (603)] üncü maddesine istinat eden talebin varit olmadığı farzedilse bile talebi mezkûr her halde tenkis davası gibi kabul edilmek icap edecekti.

Bu hukukî yol bilâ tefrik mahfuz hisseleri haleldar olan bütün mirasçılara aittir 522 [Türk kanunu medenisi (502)] inci madde. Sağ kalan karı veya kocanın mahfuz hissesi kanunî mirasçılarla birlikte bulunduğu zaman kendi mülk hakkının tamamıdır. 471 [Türk kanunu medenisi 453] inci madde.

Bu mahfuz hisse, hadisemizde olduğu gibi, müteveffanın fûruu bulunduğu zaman terekenin rubuna taalluk eder. [462 (T. K. M. 444) - inci madde.]

Hiç bir sebep mezkûr fûruun müddeinin evlenmesinden yahut mukaddem evlenmeden hasıl olduklarına göre tefrik yapmağa müsaade etmez. Bu takdirde madam « S. » hakkını terekenin rubuna isal etmek için icap eden miktarda müteveffanın teberrularının tenkisini talep etmeğe salâhiyettardır.

Bu muhakemenin doğruluğunu inkâr etmemekle beraber, kanton mahkemesi 474 (T. K. M. 454) üncü maddesinin birinci fıkrasına istinat etmiştir. Bu fıkraya göre « tasarruf nisabı, terekenin vefat günündeki haline göre hesap olunur. » Mahkeme bundan 1911 de terkedilmiş malların tenkise tabi olmiyacağı neticesini çıkarıyor. Fakat 475 (T. K. M. 454) üncü madde « müteveffanın ölüme bağlı olmiyarak yaptığı teberruların tenkise tabi oldukları nispette mevcut mallara ilâve edileceğini söylüyor ki bu 527 (T. K. M. 527) inci maddenin 1 ve 2 numaralarına göre miras hissesine mahsuben ve miras haklarının peşinen tasfiyesini teşkil eden cihaz, teessüs masrafı ve jâdeye tabi olmıyan mal terkinin halidir. 23 Eylül 1911 tarihindeki mal terki netice itibarile tenkis davasına tabidir.

Beyhude yere müteveffanın yeni evlenmesinin yegâne kanunî mirasçı lehine mukaddema yapılmış olan teberrulara hâle iras edemiyeceği iddia olunacaktır. Tasarruf yapıldıktan sonra çocukların doğması halini düşünmek kâfidir. Bu çocukların, hiç şüphesiz, doğumlarından evvel tasarruf nisabı içinde yapılmış fakat mirasın açıldığı gün hesap olunan mahfuz hisselerini ihlâl eden teberruların tenkisini iddia etmeğe hakları vardır. Halbuki hiç bir şey furu ile sağ kalan karı veya kocaya farklı muamele etmeğe müsaade etmiyor. Miktar itibariyle karı veya koca ile fûrua aynı hakları vermiyen vazı'ı kanun onlara ihtiva ettiği bütün imtiyazlarla birlikte bilhassa tenkis davası ikame etmek salâhiyetiyle mahfuz hisse sahibi sıfatını bahşetti. O halde fûru yahut müteveffanın karı veya kocası mevzu bahis olduğuna göre mahfuz hisse hakkı iki tarzda takdir olunamaz. Federal mahkemenin hukukun zaman itibariyle tatbiki münasebetiyle mülâhaza ettiği veçhile miras hissesine mahsuben verilen cihaz, filhakika mirasçılığı

iktisabın unsurlarından ancak birini teşkil eder ve yalnız mirasın açılması anında kat'ileşir. Binaenaleyh ikinci kocaya karının müteveffanın ikinci evlenmeden evvel ilk evlenmeden olan çocuklara yaptığı tebernuların tenkisini talep etmeğe salâhiyetini sureti kat'iyyede kabul etmek mecburiyeti vardır. (Alman kanunu medenisini şerhedenlerin fikirleri ittifakla bu merkezdedir)

Şimdi itiraz olunan ameliyenin bir muhtelit hibe (negatium mixtum cum donatione) teşkil edip etmediğini ve ediyorsa ne nispete ettiğini araştırmak münasip olur. Hâkim, taahhütlerin müteakıl ehemmiyetlerini mukayese ederek, ivazsız terkedilen menafi'in sahasını tespit eder.

Federal mahkeme : Braun c. Braun kararında, ziraî bir gayri menkulün satış veya terkinde müşterinin yahut lehine terkedilen kimserin borçları mukabiline satış kıymetini değil, gayri menkulün amelye yapıldığı zaman getirdiği gelire göre haız olduğu kıymeti koymak icap ettiğini teemmül etti.

« Die praxis des buudesgerichts » in
Haziran 1928 tarihli nüshasından

tekevvün ettiği ve doğrudan doğruya cemiyetin mahsolü olduğunu ileri sürmüştür. Bunların nazarında suçluluk insanlarda cins, ırk veya ferde ait marazî bir hal olmaktan ziyade içtimâî bir hastalığın neticesidir. Ve bu itibarla « her cemiyetin lâîk olduğu kadar ve lâîk olduğu gibi suçluları olur » düsturunu koymuştur.

Gırase yarı deliler ünvanlı kitabında gayri tabiileri mes'elenin bir başka cihetinden mütalâa etmiştir ki o da yarı delilerden cemiyete menfaat te'mini kaziyesidir. Bu gayri tabiiler filhakika sırasına göre Karema da olurlar, Katil de olurlar ; bu noktai nazarın ehemmiyeti aşikârdır. Bu itibarla suçluluk bir hadisei içtimaiye hükmüne geçiyor ki lâzımı gibi ictimâî tedbirler alınırsa men'edilebilir ; ve diğer taraftan teşkilâtı mükemmel bir hey'eti ictimaiye bu gün müthiş bir tehlike teşkil eden gayri tabiilere memleketin hayrına işler gördürerek istifade edebilir. Daha ziyade felsefî ve nazarî olan bu fikir ve mülâhazalara lüzumundan fazla ehemmiyet vermemekle beraber bunlardan bazı pratik neticeler çıkarmak ta kabildir. Lombrozonun fikirleri müdafaa ve kabul edilmeyecek kadar kat'î ve mutlak olmasına rağmen teslim etmelidir ki içinde doğru ve haklı olan yerleri de yok değildir. Şüphe yok ki Lombrozonun nişaneleri tereddidi nişanelerile bir mahiyettedir ; ve bu nişaneler suçlularda çok mevcut olmakla yalnız başlarına bir suçluyu tarif için ne lâbit ve ne de kâfidirler. Ve yalnız bunlara bir adama anadan doğma suçlu demek caiz olmaz. Bununla beraber bir uzviyet fransız biyolojistlerinin meydana çıkardıkları ictimâî amillerin te'sirleri altında suçluluğun üreyip çoğalmasına pek elverişli bir zemin olabilir. Bu bünyevî ve ictimâî amillerin bir birlerine eklenmelerile suçluluk bir defa tekevvün ettikten sonra bu suçluluğun sahiden bünyevî bir vasf alması tabiidir. Bu hakayıkın pratik neticesi tekrar tekrar suç işliyen bu suça alışkınların islah kabul etmez olmalarıdır. Bunlar pek çabucak, erkekseler suçlulukta, kadınsalar fuhuşta karar kılarlar.

Bütün bu söylediklerimi sabit ve müspet olarak kabul ettiğimiz takdirde gayri tabii suçlular meselesi ceza mes'uliyeti noktai nazariye

büsbütün endişe verecek bir haldir. Lombrozonun noktai nazarınca bunların ceza mes'uliyetleri tamamen kaldırılmak iktiza ederken bunda bu günkü kanunları tamamiyle alt üst etmek demek olur. Bu suçlular aile efradıdır ki bunlar dedelerinin veya bizzat kendilerinin duçar oldukları bir hastalık sebebine ruhî nöronlarının faaliyetleri gayri tabiî bir hal almıştır. Binaenaleyh Gırasede Rejisin noktai nazarlarına iltifat edilince nazari ve umumî bir surette bunların tamamile mes'ul edilmeleri mümkün olmamak icap eder.

Görülüyor ki böyle bir düşünce pratik itibarile nasıl manasız bir neticeye ve hukuku ceza esaslarını ihmale varıyor. Fazla olarak bariz bir manasızlık daha ceza mes'uliyetlerinde esbabı muhaffefe kabulünün mantikî neticesi olarak böyle tekrar tekrar suç işliyenlerin cezalarını hafifletmek iktiza eder ki ruhî ve biyoloji noktai nazardan esasen ıslah kabul etmeyen ve halk arasında Lâyüflihun denilen bu tekrar tekrar suç işliyenler cemiyet için büsbütün bir tehlike haline girer. Halbuki ceza kanunu, ne şekilde olursa olsun, vazî kanunun mütalâa ettiği esaslar ne olursa olsun pratik noktai nazarından cemiyeti suçluların şerrinden kurtarmak içindir. Vazî kanunu ceza kesmiye mecbur eden suçlulardır ve kanunlar en tehlikeli oldukları için bilhassa tekrar tekrar suç işliyenler hakkında yapılmıştır. Bu suçlular ne kadar az olursa olsun kendilerinde bir gayri tabiilik, hatta deliliğe az çok bir yakınlık keşfedildiği için kanunların terbiyesinden kurtarmak, kanunlara karşı sahidan bir isyan olur ve bu itibarla ceza kanunumuzun tekrar suç işliyenler hakkındaki ağır hükümleri tamamen basireti içtimaiyeye muvafıktır.

Böyle bir hareket malûmatı ilmiye hududunu tecavüzdür, zira suçta alıştanların ekserisinde müteaddit gayri tabiilikler keşfetmiş olan ilim hiç bir vakit bu gayri tabiiliklerle suçlar arasında hakiki bir münasebet mevcut olduğunu keşfedememiştir. Kezalik ilmen cezanın bu eşhas üzerinde esasen faidesiz olduğu da ispat olunmamıştır. Alelilak bir malûmatı umumiye şeklinde tekrar tekrar suç işliyenlerin ıslah kabul etmez olmaları hususu da cezanın bunlar üzerinde az çok ıslah edici ve korkutucu bir tesiri olmadığını ifade etmez, ve eğer

mevcut kanunlardaki cezalar gayri kâfi çare gibi görünürse yegâne kusur cezada değildir. Şüphe yok ki ceza hiç olmazsa mahpusluk müddetince olsun suç işlemlerine mani olur. Bu da bir şeydir.

Neticei kat'iye olmak üzere şu mülahazalarda karar kılacağız.

A) ne vakit ki suç ilmî manasile hakikaten muayyen ve müspet bir marazî halin zarurî neticesi gibi zâhir olursa müttehemin ademi mes'uliyeti kâmile kabul olunabilir.

B) Eğer suç bir marazî halin mutlaka lâbit ve evelden keşif ve takdiri kabil neticesi olmakla beraber bu marazî hal ile doğrudan doğruya münasebettar ve tamamen ispatı kabil bir alâka gösteriyorsa mes'uliyette esbabı muhaffefe kabul edilebilir.

C) Bir müttehemde vasıf ahvali maraziye veya bünyevî veya müktesep gayri tabiiyetler mes'uliyeti üzerinde hiç bir veçhile esbabı muhaffefe teşkil edemez, ne vakit ki bu marazî haller veya bu eksiklikler suç ile sarîh ve ilmen ispatı kabil bir münasebet irae etmezse.

*
* *

(Suçun işlendiği dakikada arızî bir sebepten dolayı)

Ceza ehliyetini değiştiren aklî haletler

Ceza ehliyetini kaldıran veya hafifleten haller hakkındaki bu tahlilî bakışı birden 48inci maddeye atfetmemiz iktiza eder.

48 inci madde : Cürmü irtikâp ettiği esnada arızî bir sebepten dolayı 46ıncı ve 47inci maddelerde münderiç aklî halette bulunan kimseler hakkında o maddelerdeki ahkâm tatbik olunur.

İhtiyarî sarhoşluk halinde işlenen fiiller bu madde hükmünden hariştir. Acaba bu madde hükmüne tevafuk eden aklî ve ruhî haletler hangileridir? Kanun bu fiillerden ihtiyarî sarhoşluk halinde olanları istisna ediyor. Sarhoşluk Kriminolojide pek mühim bir bahistir. denilebilir ki her çeşit suçların iki koltuk değneği vardır ve onlar da delilik ile Sarhoşluktur.

Sarhoşluğun şekil ve çeşitlerinde suçluluk üzerindeki tesirlerini Ceza ehliyeti ile olan alâka ve münasebetlerini size ayrı bir müzahabe zemini yapacağımı. Suçun geçici marazî bir hal ile alâkadar olduğu bir takım vekayi vardır ki bugün onları anlatmak istiyorum. Fakat bahse girişmezden evvel bir vesile ile suç işliyenler içinde suçları filhakika marazî mahiyette olup olmadıkları düşünölmek icap eden bir tip vardır ki o da İhtiras ve İnfial ile işlenen suçlardır. İndî olarak düşününce tabiî şerait dahilinde neşvünemanın kemale erdiği bir çağda ve terbiyevî müktesebatı kâfi miktarda olan bir adamın şedit infial ve ihtiraslar karşısında ef'aline hakim ve iradesine sahip olabileceğine hükmolunur. Bununla beraber şedit ihtiras ve infial öyle bir ruhî haldir ki iradeyi kırar, ahlâk hissini ve kanundan çekinmeyi körletir. Vazii kanun bu noktayı nazarı dikkate almış 51, 472, 446, 447 462inci maddelerde olduğu gibi bazı ahvali esbabı muhaffefeden olarak kabul etmiştir.

Hayatta herkesin bazı şedit ihtiras karşısında ruhî muvazenesinin sarsıldığını hissetmiş olması başından geçmiştir. ve gerek hâkimlerin ve gerekse halkın bu kabil suçlulara karşı bir mertebe yumuşaklık ve merhamet duymaları kıyası nefsederek hissiyatlarına tebeiyet etmelerinden neş'et eder.

Ferdin hususiyeti, ahval şerait, ihtiras ve infialin sebepleri gibi bir çok âmil ve müessirat vardır ki bittabi suçta methaldar, ve her fert üzerinde aynı kıymette değildir. Bu sebepten ye'si âşikane neticesinde maşukasını öldürerek intihara tasaddi edilmiş veya hıyanet edilmiş bir aşk yüzünden kıskançlık saikasile adam öldürmek ve bilhassa şu son günlerde feci bir misali göröldüğü üzere fakru zaruretin mucip olduğu yeis ve ümitsizlik ile karısını ve çocuklarını öldürmek gibi suçlarda müdafaa vekillerinin suçlunun ihtirası şedit teessür ve infial altında geçici bir delilik halinde suçu işlediğini iddia ederek ve 48 inci maddeye tutunarak hakimlerin merhametini celbe çalışırlar. Şüphe yok ki eyi bir talâkati edebiye ve Pisikoloçya ile bu çeşit suçlar pek âlâ tasvir edilebilir ve bu ruhî halin şuur ve iradeyi Felce uğraticı kahr vetesiri esbabı muhaffefeden olmak üzere hâkimlerin pişi takdirine arz edilebilirse de ihtirasatın zihne ilka edeceği ihtilâl ve teşevvüşü marazî bir hal

gibi telâkki etmeğe imkân yoktur; binaenaleyh ihtirasî, teessür ve infialât 48inci maddenin şumulü dairesi haricindedir; ve olsa olsa esbabı muhaffefei takdiriyyeden olabilir.

Sadedimizin çerçivesi haricinde olmakla beraber bazan teemmül ve takdir etmesi icap eden esbabı muhaffefeden olan işbu şedit infial ve ihtiraslar nede olsa Psikolojik bir hadise olmak itibarile bu baptaki şu bir kaç kelimeyi istitradiyeyi fazla saymıyorum. Umumiyyetle zannedildiği gibi suçun işlendiği dakikanın hemen önündeki en müstesna olmak üzere sair zamanlarda insanın ihtirasatına hakim olabileceği zannı sahih değildir. (Kıraf Ebing) in pek haklı olarak ısrar ettiği vecihle unutulmamalıdır ki şedit ihtiraslara ve infiallere müstait adamlarda ihtirasat kendi tesiri mahsusı ile büyür, uzun zaman ahlâk ve zekâ ihtirası ile mücadele edersede bir an gelir ki ehemmiyetsiz bir arıza, hemen de münhasıran arızî bir sebep son mülâhaza bakayasını da silip götürerek hâkimiyeti nefsi mağlup edebilir ve ihtirası fiil halinde infilâk eyliyebilir.

48inci maddede mevzubahs olan ve binaenaleyh esbabı muhaffefei kanuniyyeden bulunan arızî sebepler geçici bir marazî hal ile alâkadar akli haletlerdir ki bunları size izah edeyim :

Evvel emirde uyku sersemliği, mütalâaya şayandır. Hali tabiide insan uykudan uyanır, şuuru ve etrafında olup bitenleri anlayıp kavramak hassası avdet ettiği halde bazı ahvalde bu ruhî uyanıklık gecikir, ve ruyadaki his hataları, yanlış kavrayışlar âlemi hariciyi vazıhan anlamağa manı olarak bir nevi, sersemlik hali tekvin eder ki bu alelâde uyku sersemliğinin bir mertebe daha ilerisidir ve âdeta sarhoşluğun verdiği sersemliğe şibih olup tababeti ruhiyede mestîi nevm tabir olunur. Bu hal bazan uyumazdan evvel olur. ; uyku yaklaştıkça ihsasatın faaliyeti azalır, muhiti hakiki hakkındaki şuur zeval bulur ve aynı zamanda ruya başlar, o halde ki şuurda hakikî idraklerine hissî hayaletler yerleşir İşte bu haleti fecriye eşnasındaki yanlış anlayışlar ve ruyanın verdiği hissî hayaller fertte aksülâmel hasıl edebilir ki bu teamülde Mestîi nevm müstağrak bulunan ferdin yakınlarına karşı bazı suç mahiyetinde işler olabilir.

Vekayı görülmüştür ki böyle korkulu bir ru'ya ve kâbustan uyanan

bir adam yanında yatanı yahut kendisini kâbustan uyandıranı ru'yada gördüğü hırsız veya kâtil zannederek müdafaai nefis kasdile öldürmüştür Mestîi nevm pek çabuk geçer, ve ancak bir kaç dakika devam eder. Bu hale duçar olanlarda Mestîi nevm esnasında cereyan eden vekayi hakkındaki hafıza daima eksiktir; sahiden olup bitenler şuura sanki ruyada geçmiş gibi lâyih olur. Ağır uykuyu mucip olan herhal; mestîi-nevmi mucip olabilir; bu itibarla evvel emirde tabîi olarak uykunun pek ağır olduğu saatlar, genç yaşta adamların ilk uyku saatleri, sonra çok yol yürümek, uzun zamanlar uykusuz kalmak, çok miktarda ispirtolu içki içmiş bulunmak, çok yemek yemiş olmak, pek sıcak bir odada uyumak mestîi nevm husulünü muciptir ve nihayet bir takım insanlarda vardır ki uykuları gayrı tabîi bir surette ağırdır. Bazı ailelerde, efradının bir çoğu mestîi nevm müptelâsı olur. Mestîi nevmın infilâkında esbabı mucibe ise uyuyan adamı uykusundan sıçıratarak uyandıran korkulu ruya, kâbus, bazı ahvalde derin uykuda bir adamın birden bire uykusundan uyandırılması da mestîi nevm sebepleri olur.

Bir suçun filhakika mestîi nevm tesiriyle işlendiğine kanaat hasıl etmek için müttehemde ve ailesi içinde ekseriya bu kabil arızalar olup olmadığını, uykuyu ağırlatacak bir sebep bulunup bulunmadığını, suç işliyenin uykudan haricî bir sebeple mi, yoksa dahilî bir sebeple mi uyandığını, suçun işleniş filhakika ber mutat uyku zamanına mı tesadüf ettiğini, müttehemmin suç işlemeden evvel ne kadar uyumuş olduğunu, iddia olunan mestîi nevmın ne kadar devam ettiğini, uyandıktan sonra suçun işlendiği zaman arasında şuurunu iktisap etmiş olduğuna delâlet eder surette bir söz söylemiş veya iş yapmış olup olmadığını tespit etmek iktiza eder.

Bittabi böyle uykudan kendiliğinden veya bir başkası tarafından uyandırılarak işlenilen suçta kast veya taammüt eseri olmamak ve tamamen şursuz bir hareket mahiyetinde bulunmak lâbüttür.

Arızî ve geçici aklî haletlerden biri de somnambulizm dedikleri menamruydur. Bu halde şuur uykudaki bir adam halinin aynıdır. Yalnız şu fark ile ki ruyadaki tasavvuratı zihniye ve istihzaratı fikriye Menamruyda yapılmış işlerle tezahür eder.

Menamru bazan bir maksadı istihdaf eden bir iş yapar, mu'tat

hayatındaki işlerine devam eder; bazan şuursuz şurada burada dolaşır; ne türlü olursa olsun menamrulu yaptıklarına şuuru lahik değildir ve e'ali tamamen menfi mahiyettedir. Hali menamruyda idrakâtı hasiye tamamen durmuştur, yahut ki yalnız ruyanın mevzuuna temas eden şüunu mahsüstür. Bu ruyadaki vak'aların ve bittabi, hakikat halde hadis olan iş ve suçların hafızası uyandığı vakit tamamen zail olmuştur. Yahut hakikatte yaptığı ve işlediği bu iş ve suçları ruyada gördüm sanır. Bazan de uyanık iken hatırlamadığı yapıp işlediklerini sonra gelen menamruy nöbeti esnasında hatırlar ki tezaüfü şuur denilen hal de budur. Menamruy bir hastalıktır; ve hakikat halde Sar'a, İstirya Haleti asabiye gibi asabî bir hastalığın yalnız bir alâmetinden ibaret tir. Bilhassa gençlikte bülüğ yaşında meydana çıkıp senelerce devam edebilir. Bazan her gece muayyen saatlerde husule gelebilir. Menamru daima evvelâ uyur. Sonra nöbet hafif sarsıntı ve haleti cumudiye denilen bir katılma ile başlar, ve nöbet yeniden bir uyku ile nihayetlenir; yahut ki dışarıdan bir te'sir ve tenbih ile uyandırılır; ve uyandıktan sonra az çok uzun müddet Mestîi nevme benzer bir sersemlik hali devam edip hasta ondan sonra tamamen kendine gelir.

Muayenei tıbbiye ile Menamruyunun teşhisinde hiç güçlük yoktur, çünkü bu müzmin bir hastalıktır; ve etibba muayene edince hastalığın seyir alâmetlerini de bulup meydana çıkarırlar. Bu kabil Menamruy nöbetleri esnasında işlenilen suçlara dair bir çok müşahede vardır. Böyle vakalarda eğer hastanın hali menamrisi tipik ise cürmü işlediği zamanda tamamen nöbeti zamanına tesadüf edip etmediğini aramalı. Bir suçun gayet iyi tasvir ve tasmim ile işlenmesi menamruy ihtimalini izale etmez. Bizzat suç ve suçun etrafındaki ahval ve şerait arasında menamruyu ispata medar delillere tesadüf olunur. Ve bilhassa bu kabil işleri işliyenin uyanık olsa müracaat etmiyeceği vasıtalarla ve meselâ dama tırmanmak gibi hareketlere kalkışmak olması pek mühimdir.

Bir manamru hiç bir vakit hali manamruyda yaptığı işleri hatırlamaz, pek pek o işleri ru'yada gördüm sanır, fakat bermutat hafıza derin uykudaki gibi tamamen mefkuttur.

Bahse taalluk etmiş iken size İpnotizma hakkında da bir iki söz söyleyeyim;

İera edilen mesai ve taharriyat ile sabit olmuştur ki bir çok eşhas ya sadece uyumaları emredilmesi üzerine yahut ki gözleri bir noktaya tesbit edilmek, yahut kulaklarına zil sesi çalınmak veya vucutlarının bazı noktaları hafifçe oğulmak gibi haricî te'sirler ile uykuya benzer bir hale sokulabilirler.

Bir çok eşhastâ bu suretle şuur ve irade üzerinde mahsûs surette olmaksızın sadece hafif bir uyuklama, uyku arzusu veya sersemlik hasıl edilebilir; fakat pek zaif bir akalliyet teşkil edecek olan bazı adamlarda ise bu telâkkinin te'siri şahsın İpnotizma denilen hale girmesi derecesine kadar varır. Bu halde ilmi hariciye olan şuur kâmilen zail olur ve irade o mertebe bağlanır ki İpnotize edilmiş şahıs İpnotize edenin elinde zelûl bir alet menzilesine düşer, Mücerrepten gelenlerden gayri hiç bir tenbihatı hasiyeyi idrak edemez ve bu hafıza ve şuurun zayi olduğu hal devam ettiği müddetçe kabiliyeti telkiniyesine hat ve payan olamaz, ve telkin ile şahsı mümkün olan her türlü ruhî vaziyetlere sokmak ve kendisini tamamen mütesafî mahiyette her çeşit işlere sürüklemek mümkün olur.

Avam ve bilhassa romancılar ipnotizmanın ehemmiyetini pek ziyade mubalâğa etmişlerdir. Bazı laburatuvar tecrübeleriyle ipnotize edilen eşhasa telkin ile hibe ve vasiyet ettirmek, adam öldürmek gibi tecrübeler bu gürültülere bâis olmuştur. Bütün rivayetlerin kıymeti kuru mubalâğa ve şayiadan ibarettir. İpnotizmanın alet olarak kullanıldığı tıbbî adlîde sabit olan yegâne suç ipnotizma edilerek irade ve şuurundan mahrum bırakılanın ırzına geçmek cürmüdür.

Mühim ve şayanı mütalâa bir akli halde kadınlarda çocuk doğururken veya çocuk doğurduklarını müteakıp bâzan kadınlara arız olan ziyai şuur halleridir. Bu ziyai şuur halleri daima müddetleri pek kısa olması ve ekseriya şahit bulunmayışı hasebile doğurduğu çocuğu öldürmek davalarında pek ziyade ehemmiyet alır.

Esasen ceza kanunu da çocuğunu öldürmek suçunun bir hususiyet ve 475 inci madde ile esbabı muhaffefe kabul ediyor. Ben size vazi'i kanunun teemmül ettiği hususiyetlerden ziyade doğrudan doğruya marazî olan ziyai şuur vekayiini zikretmek istiyorum.

Evvel emirde kadınlar doğururken pek ziyade kan gaip etmek; ve uzun müddet pek şiddetli ağrılar çekmek hezali asabîye oğriyarak bayılmak veya marazî yahut istiryâi tabiatta bir uykuya düşmek neticesi kendinden geçerek çocuğa muhtaç olduğu ihtimamat ve takyidatta bulunamaz, ve bu halde çocuk validesinden gelen kanlar veya sonun ve halâs metfuatının içinde boğulabilir; yahut ki boğazında biriken muhatî maddeler temizlenmediği için veya soğuktan ölebilir.

Saniyen, valide doğum ıztırabının tesiri altında kâh şedit ihtiras, kâh kudurgan bir tehevür, kâh hezeyan ve gözüne hayaller görünme ile havas ve iradesinden mahrum çocuğun hayatına kast eder ki bu halde mesele güçleşir.

Kadında doğururken böyle cinneti muvakkate tahassülü bir kaç suretle olur.

Evvelâ: gayri meşru doğumlarda kadın namus ve itibarını gaip etmekten ileri gelen şedit utanma, hususile nadir olmakla beraber bazan vaki olduğu üzere gebe olduğundan haberi yok ise doğurma alâmetlerinin zuhurundan münbais korku bahusus kandırarak baştan çıkaran kendisini terketmiş ise istikbal endişesi gibi bir çok şedit infialler hep birden ve hep bir ande, hem kadının doğum ağrıları ve pek çok miktarda kan gaip etmekle harap olan cümlei asabîyesi harabu tebah olduğu bir ande icrayi tesir etmesi kadında şedit yeis ile beraber hakiki bir sersam tekvin edebilir;

Saniyen: daha nadir vekayide mizaci asabî kadınlarda, ağrılar pek şiddetli ve sürekli olduğu, suların vakitsiz akması çocuğun ters gelmesi rahmin katılması gibi bir sebeple doğum güç olduğu ahvalde şiddetli ıztırab kudurgan tehevür şeklinde bir hırslanmayı tekvin edebilir ki bu marazî tehevür hali içinde loğusa, kendinden geçmiş bir halde vurur, eline geçeni kırar ve bu meyanda çocuğuna da saldırır bu cinneti tehevürîye hali bir çeyrek, yarım saat kadar sürüp bazan doğumun dördüncü devresini de geçer, ve nihayet derin bir hübut hali ile nihayet bulur; loğusa kendine geldiği vakit olup biteni kâmilan unutmuş bulunur. Bu kabil arızî ve muvakkat

cinnet hallerinin daima pek kısa olması ve davalarda gizli doğurmalar münasebetile tahaddüs ettiği için arada şahit bulunmayışı suçun bir kast ile mi yoksa bir cinneti muvakkate te'sirile mi işlendiğini sıhhatle tayinde büyük güçlüklerle sebep olur. Bu kabil davalarda tahkikatı salim bir neticeye ulaştırabilmek için ilerde çocuğun doğuşundaki şeraiti, yani esasen yaşamağa kabiliyeti olarak doğduğu, doğduktan sonra bir müddet yaşadığı ve badehu ne tarzda öldüğü sureti sahihada ve tıbbi adli bir ihbarla tesbit ettirildikten sonra çocuğun öldürülmesindeki ruhî saiki tayin için aşağıdaki amilleri araştırmalı ve tetkik etmeli:

Evvel emirde validenin ahlâkî vaziyeti, doğumun gayri meşruluğu, çocuk doğmadan evvel öldürmek niyeti mi olduğu; yoksa çocuğuna bakıp beslemek için hazırlık ve tedariklerde bulunup bulunmadığı, vaktile gebeliğini gizleyip gizlemediğini, kasten mi gizli doğurduğu gibi cinaî psikoloçyaya müteallik umumî amilleri tesbit etmeli; sonra tabibi adliye annenin cismanî ve fikrî muayenesini icra ettirerek bilhassa irsî ve asabî eksiklikleri olup olmadığını, eğer evvelce de doğurmuş bir kadın ise evvelki doğumları nasıl olduğunu (çünkü bazı kadınlar vardır ki kendilerine her doğuruşlarında cinneti muvakkate arız olur), gebeliği esnasında ağır bir hastalık geçirip geçirmediği doğum esnasında çocuğun pek iri olması, Havsala darlığı misillü doğum güçlüğü veya esnayı halâsta çok kan gaip etmek gibi muvakkat cinnet halini mucip bir sebep mevcut olup olmadığını tayin ettirmeli.

Bir de çocuğun ne tarzda öldürüldüğü de tahkikatı tenvire medar olur. Çocuk bir usul dairesinde öldürülmemiş ise ve hatta bazan bilâ sebep pek vahşiyane surette yapılmış ve suçu gizlemek için tedbir alınmamış ise bu gibi haller ve deliller suçun işlendiği yerde böyle dağınıklık ve perişanlık bulunmaması suçun işlendiği vakit şuurun kararır ve silinmiş olmadığını ispat etmez; çünkü bazan doğum ile şuurun zail olması arasında bir müddet geçtiği ve kadının bu esnada vaziyetini tanzim ve tertip ettiği ve sonra şuurun silinip bulanmasile çocuğunu öldürdüğü de vakidir. Validenin suçu işlediği yerde derin bir uykuya dalmış veya baygın

bulunması şuurun silindiğini ispat hususunda kuvvetli bir alâmettir. Veya kendiliğinden suçu ikrar etmesi maznunun çocuğunu öldürmeğe sevkedecek hiç bir mecburiyeti olmadığını ispata muktedir olması vak'ının sureti cereyanı hakkında hiç bir hafızası bulunmaması da cinneti muvakkate lehine kaydedilebilir.

Sarhoşluk

Sarhoşluk nedir? Sarhoşluk ispirtolu içkilerden birile zehirlenmenin bir çeşididir. Binaenaleyh evvel emirde Alkoolizim denilen ispiro ile zehirlenme nedir? onu anlıyalım; tabii size ancak alkolizimin derhal hasıl ettiği ve en çok göze çarpan hallerini nakletmekle iktifa edeceğim. Evvel emirde gerek bilhassa Delilik, gerekse Buuaklık halleri, Felci umumî, Sar'a, her cins Cünunun tahassülünde İspirto hemen daima mühim bir rol oynar, Hezeyanı İtisafililerle, Malihülyalıların bir çoğu da Alkooliktir.

Ve o Alkoolin de her nevi dertler gibi muhtelif dereceleri vardır. Fakat ispiro ile zehirlenmenin derecesi içilen ispirtonun miktarile mütenasip olur zannı yanlıştır. Adam vardır ki pek az miktarda ispiro içtiği halde Hezeyanı Kûulînin en hat ve şedit şekli olan Hezeyanı Mürtaişe duçar olabilir; ve yine adam vardır ki senelerce külliyetli miktarda İspirto içtiği halde mühimce bir hastalığa uğramaz. Mes'ele Cümlei Asabiyeinin ve ispiroyu vücuttan süzerek dışarı atacak azanın hal ve keyfiyetine tabidir; bazılarının tahammülü ziyadedir; bazıları ise hiç tahammül edemez. Binaenaleyh zehirlenmenin derecesi hiç de içilen ispirtonun miktarına tabi değildir.

İspirto ile zehirlenmenin biriuci derecesinde sarhoşluk gelir ki bu da içene göre değişir. Sarhoşluk bütün efaili dimağiyenin umumî bir intibahıdır; İspirtonun te'siri altında - İyi, kötü - her türlü cibilli meylânlar uyanır.

Evvelâ ispirtonun ilk te'siri hengâmında adam kendinde bir eyilik hisseder, neş'elenir, kerim ve cömert olur, her rast geldiğine bol bol vâdeder, önüne geleni kucaklayıp öper; fakat aradan biraz

geçince suratı asılır, kızmağa başlar, huysuz, kavgacı olur, bir hiç için bıçağa sarılmağa başlar, fikrî melekeler de mizaç ile eş gider, iptidada hafıza parlak, anlayış, kavrayış çabuktur, sarhoşlukta muhayyel öyle cümleler bulup sarfeder ki ayıklığında muktedir değildir; kezalik evzai ve etvarı da kelâmı gibi münbasıttır, fakat biraz sonra sahne değişir, zekâ ve hissiyatın bu açıklık ve taşkınlığı yerine gittikçe artan bir düşüklük gelir; taharrukiyet yıkılır, hissiyet söner, ve nihayet sarhoş kolay kolay uyandırılmıyacak bir uykuya dalar.

Adi sarhoşluğun bu mutat şekli yanında hekimlerin şekli tenebbühîi harekî, şekli bersamî, şekli hezeyanî dedikleri bir takım karışık ve gayri tabîî eşkâli de vardır.

Mestîi tenebbühîi harekîde ispiro daha ziyade kırsı dimağın harekî merkezlerine tesir etmiş görünür. Taharrukiyet gür, kudurgan bir tehevür halinde boşanır önüne rast gelen her şeyi - insan ve eşya - kırar, vurur, öldürür.

Bu sarhoşluk nöbeti uzun sürmez; evvelâ pek te tarifi mümkün olmayacak bir fenalık ile başlar, akabinde bütün şiddet ve feveran ile infilâk eder; sonra derin cumudî bir uyku içinde nihayet bulur. Sarhoşluğun bu şekline bilhassa arada sırada, düğün, eğlence gibi vesilelerle ziyade miktarda rakı içenlere de tesadûf olunur. Vakıa çok sürmez; fakat ekseriya müessif vekayia sebep olur.

Mestîi Bersamî daha nadirdir; hatta mevcudiyeti bile şüphelidir. Bununla beraber vakia sayıları pek az olmakla beraber bazı adamlar vardır ki bir çok miktarda rakı içtikleri vakit bilhassa gözlerine hayaletler görünür. Ve böyle gözlerine hayalet görünmesi bazı suçlu işlere sebep olabilir. Netekim böyle gözüne hayalet görünen bir sarhoş karısının yatağında gözüne bir adam görüldüğü için kudurgan bir tehevür içinde eline geçirdiği kılınca hayalete savurduğundan sonra karısına da hamletmiştir.

Ve nihayet bir de Mestîi hezeyanî vardır ki bu vazihan bir zehirlenme sayıklaması mahiyetinde olup sarhoş bu hezeyanın devam ettiği bir kaç gün adeta uyanık olduğu halde rü'ya görür ve bu rüyanın korkunç safhalarını yaşar, ve bu esnada bazı suçlar da işliyebilir.

Sarhoşluğun bu son şekilleri de yine Mestîi tenebbühîi harekî

evsafındandır ; yani birdenbire başlar, kemali sür'atle seyreder ve yine az zaman içinde derin bir uyku ile nihayet bulur.

Zehirlenmenin bir kademe daha ilerisinde dailkûlün hezeyanlı buhranı gelir. Eşasen ispiroto ile meşbu bir adamda ufacık bir sebep husule gelmesine kifayet eder. Bu sebep bazan pek cüz'î miktarda yeniden bir az ispiroto almak ve bazan bir para veya hangi bir hastalık ve bazan de manevî bir sademe olur. Netekim bazı mahpusların hapis edildiklerinden bir çok günler sonra yani içmekten pek uzak oldukları halde bile Tesemmümü hadi kûlî alâmetleri gösterdikleri görülmüştür, Nadiren bu hezeyan buhranı ilk rakı içişte vukua gelir ki bunun neticesi vahimdir.

İspiroto deliliği dahi her çeşit delilikler gibi yani inbisatî veya inhitatî bir şekil gösterir; bir de bunlarda hezeyan daima hayaletleri müteakiptir; hasta kendisinin daima etrafını haydutlar; katiller, yahut yılan, fare gibi iğrenç veya canavar, hayvanlar çevirmiş; yanında karısı çocuklarını kesiyorlar görür, bu kanaatle kendini müdafaaya çalışır, daha fenası tehdit eder; düşmanlarının üzerine atılır, onları öldürüp kurtarmak ister, vaesefa ki bazan muvaffak olur. Fakat düşmanı mütearrızı zannederek ve boğazına sarılarak öldürdüğü ya karısı, yahut bir arkadaşdır. Şekli inhitatî daha nadirdir

Hasta belâhete karip bir halde, hareketsiz, tıpkı bir malihülyalı gibi bin türlü korku ve helecan içindedir; kendisini bin türlü cinayete mütehem, idam mahkûmu sanır; bir çok ölümlü manazıra, korkunç sahnelere şahit olur, kaçıp kurtulmak, kendini öldürmek ister. Bunlarda hezeyanî hayaletlerin kumandasındadır; ve hayaletler hep çirkin, müellim ve mahuttur. Hayaletler hastanın kâffe havassında da, en ziyade basırasına musallat olur; bu sebeptendir ki rakıdan çıldıranlar son derece havf ve dehşet içinde yüzüp boğulurlar.

Taharrükiyet te salim değildir; adam harekâtına sahip olmaz, bütün vücudu çırpınır, titrer ne bir yerde durup dinlenebilir, ne de kendisine bir istikamet verip gidebilir.

Hezeyanı mürtaış dedikleri hal ise bu tarif ettiğim şeklin en son mertebesi şiddetidir, ihtidaı dımağ son dereceye varır, hezeyan ipsiz sapsız olur; hayaletler baş döndürücü bir sür'at ile birbirini

kovalar; hasta işitilmedik bir kuvvet sarfederek az zaman içinde hezale düşer.

İş heyeti umumiyesiyle nazarı itibara alınınca görülür ki ispiroto deliliği bir çok noktaî nazarlardan diğer deliliklere benzer. Bir farkı varsa da alelekser bir kaç günden ziyade devam etmemesidir. Fakat bu bir kaç gün hayaletli hezeyanın gayet şiddetli olması sebebine son derece tehlikelidir. Sade ispiroto delilerinin işledikleri suçlar sair tekmiî cinnetlere müptelâ olanların işledikleri umum suçlara müsavidir. Hemen gün geçmez ki rakı yüzünden işlenmiş bir suç işidilmesin.

İspiroto yüzünden işlenen suçların o kadar kendilerine has evsafı vardır ki yalnız vak'ayı dinlemekle suçun ispiroto eseri olduğunu anlayabilir. Hatta Alkoolizim derecesine göre bile suçların hususiyetleri vardır. Bir sarhoşun yaptığı suç hezeyanı kûuliyenin suçundan farklı olur.

Sarhoşlarda kâffeî melekâtı dimagiye ifrat ile tenbihte olduğu için suçları gayet anî ve tamamen abestir. Burada suçlu zekâsının nasihatlarını beklemeksizin meyelânatı te'siri altında suç işlemiş bir adamdır. Bir sarhoşu katil yapmak en ehemmiyetsiz bir sebep, bir tek kelime, bir tek bakış kâfidir; hatta bazan gırizeî tahripkârının hususî bir tenbihi imiş gibi hiç sebep olmaksızın da vurup öldürdüğü olur. Rast geldiğine çatarak kavga çıkarmağa çalışan, bir saat evvel beraber oturup içtiği arkadaşına bıçak çeken, çok içip sarhoş olduğu için sitem edip darılan karısını döğüp öldüren sarhoşlar hergünkü zabıta vak'alarındandır. Bazan rakı kalplerde sönüp küllenmiş gayz ve kinleri, galébe ve teskin edilmiş intikam hislerini ikaz ve tahrik eder. Bu halde adî sarhoşlarda olduğu gibi suç anî ve abes değildir, reddedilmiş aşık, karısı tarafından terkedilmiş koca rakının tesiri altında sadakatsizlik peşine düşer, yolunu gözetler, ve ayık iken kat'iyen cesaret edemeyeceği işleri yapar.

Bazan de birinden alınacak intikamı, teskin edilecek gayzı olan adam ayık iken kendinde kudret bulamadığından cür'et versin için rakı içer. Kezalik esasen zaifülakıl olan veya bir nevi ateh ile melekâtı akliyesi za'fa düşenler vardır ki ayık oldukları zaman içlerinden doğan emellere ve ihtiraslara hâkim olabildikleri halde içince sapıtırılar.

Daülkûulun hezeyanlı cinnetinde suç hezeyan ile alâkadar olduğu için bunların suçu yalnız öldürmektir; ya birini; ya kendi kenbini öldürürler.

İspirto deliliği buhranına tutulmuş bir adam adeta bir cinneti itisafiyeli veya malihülyalı vaziyetindedir; fakat öyle bir cinneti itisafiyeli ki etrafını düşmanlarla çevrilmiş görür, veya öyle bir malihulyalı ki kendisini idam için sehpa kurulduğunu sanıyor ve korkunun en müthişini çekiyordur. İşte bu vaziyette olan bir mecnun ya nefisini müdafa için düşmanları üzerine atılır, yahut ki selâmeti firarda bulur, eğer müdafaaya kalkarsa eline balta, bıçak, revölver, her ne geçtiyse bir silah kapar, önüne kim gelirse ve hatta ekseriya en yakın akrabasını bile tanımaz, vurur, öldürür; eğer kaçarsa olduğu gibi, ekseriya cırıl çıplak, sokağa fırlar, bağırır, imdada çağırır, yahut ki dehşet ve telâş içinde kapı zannile pencereden fırlar, birkaç kat binadan düşer, hurduhaş olur; yahut ki elindeki bıçağı kendine çevirir; dehşet ve ıztıraplarına bu suretle nihayet verir. Hezeyanı kûulî o kadar şiddetli, hayaletler o kadar canlıdır ki bazen de buhran geçtikten sonra hasta kendisini, karısını veya düşmanlarını kesip öldürmüş sanır; ve bu kanaatla gidip teslim olarak itiraflarda bulunur. Hezeyan zamanındaki hissî hayallerinin gayet şiddetli olması sebebine itirafatında o kadar kat'iyetle ifade verir, o kadar hurda tafsilât zikreder ve pişmanlık ve vicdan azabında o kadar samimiyet gösterir ki müddei umuminin inandığı bile olur.

Asıl güç olan cihet o ayyaşların halidir ki içki adetleri müzmin ve maalesef pek çok olan bunlarda ispirotolu içkilerin çok miktarda ve tekrar istimali vasıf bir marazî hal yapmamıştır. Hatta sarhoşluk alâimi de nadiren görülür.

Cemiyette ve aile içinde yaşamakta devam ederler. Fakat tababet noktai nazarından bunlarda zehirlenme bir meşbuiyet ve ihtiyaç hali ile zahir olur. Zehirlenme, meşbuiyet doğrudan doğruya bir marazî hal olmamakla beraber müptelâsının ahvali fiziyo loçyasına ve bilhassa seciye ve ahlâklarına göze çarpacak bir değişiklik verir. İspirto ile meşbu olan bu adamlarda en göze çarpan cihet tenbellikleri ve muntazaman çalışmaya kabiliyetsizlikleridir; bu mizaç değişikliğine ihtiyaç

hali de eklenince bu adamlar işlerinden güçlerinden yüz çevirerek kendilerini meyhane köşelerine vakfederler. Kahvede, meyhanede pek neş'eli ve hoş sohbet görünen bu adamlara dikkat edilince bir mertebe hırçın, ufak sebeplerle hiddet ve şiddete mail oldukları görülür.

Hele hariçte eyi adam gibi görünen bu içki düşkünleri evlerinde aileleri için bir baş belâsıdır.

Seciye ve ahlâka arız olan bu değişiklik müptelâlarının ne sıhhati umumiyelerinde ne de melekâtı fikriyelerinde şayanı dikkat teşvişat ile beraber bulunmaz. Pek dekik bir muayene ile burunlarının hali tabiidan fazla kırmızı olması, ekseriya sabahları bir öğürtü gelmekle kendini gösteren Mi'de bozukluğu; bacaklarda karıncalanma ve sıkca damar damar üstüne binmeler, geceleri gözlerine korkunç hayvanat görünme ve iş ve san'ata ait kâbuslu rü'yalar gibi bazı işrete ibtilâ nişaneleri farkolunabilir.

Bu içki düşkünlerinin işlemeleri melhuz olan suçlar matuhların, mecnunların ki gibi peşinden tasavvur ve tahmin edilecek mahiyette değılsede maahaza yine seciye ve ahlâklarına arız olan esaslı değışiklik ile ahenktardır. Binaenaleyh bunların en çok işliyecekleri suçların kolaylıkla kızıp hiddetlenmeğe ve söğüp döğmeğe mail olmaları sebebine meyhane ve kahve arkadaşları ile sokakta her hangi bir vesile zuhurile az çok ağır netayici intaç edecek münazaa, mudarebe ve mücarahalardır ki bu kabil salgınlıklara uğrıyanlar içinde hasbelvazife müdahale mecburiyetinde bulunan Polis memurlarile ayırmak gayretile kavga arasına giren safdiller çokça nispettedir. Sonra işsizlik ve tenbellik bunları serseriliğe, muhtelif şekilde hırsızlıklara sevkeder. Bir de ispirto ile zehirlenmenin verdiği tenasülî tenebbüh ile marazî olmaktan ziyade dalaleti ahlâktan münbais edep yerini gösterme ve edep ve haya ile yakışık almıyan işlerden zor ile zina ve livata misillü ırza geçme ve her çeşitte tenasülî suçlar işlemeleridir.

Afyon, Morfin, Kokain gibi zehirlerin te'sirleri ise münebbih olmaktan ziyade uyuşturucudur. Bu kabil zehirlenmeler irade ve teebbüs kabiliyetini felce uğratar; bu sebepten bunları işliyecekleri suçları ya başkalarının sevk ve teşvikile veya başkalarının suç ortağı olmak şekline yahut ki iş ve san'atlarında kifayetsizlik veya ihmal